

marineblad

KVMO 125
1883-2008 JAAR

nummer 4, juni 2008, jaargang 118

Uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

inhoud

- 3 Column voorzitter KVMO
- 4 Interview
Eerste vrouwelijke adelborsten op het KIM
- 9 Reacties
- 12 Arbeidsvoorwaarden
Het zijn van MC'er: pré of nee?
- 12 Cartoon
- 14 In beeld
Operationele Mentor and Liaison Teams in Uruzgan
- 16 Interview
Jeremy Black
- 19 Column
Ko Colijn
- 20 Terug naar de KM
H. Klooster
- 22 Kennis en Wetenschap
Seabase logistics
- 27 Historie
De konvooivaart op Antwerpen;
november 1944 - mei 1945
- 32 Terugblikken met...
D. Knoppies
- 34 KVMO-zaken

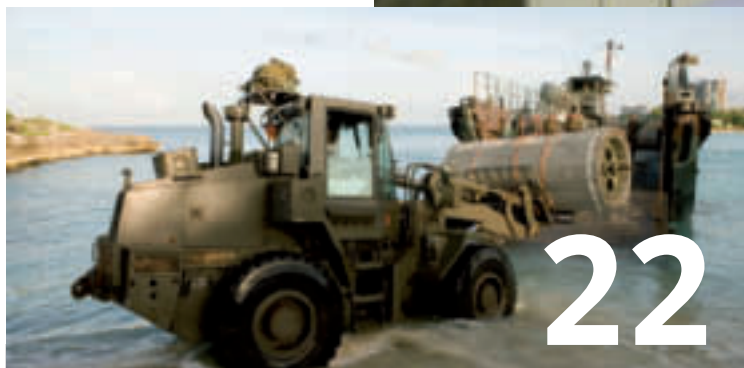

Interview met
lichting '83 (v)

4

‘Operationeel-tactisch overwicht
is niet genoeg om een oorlog te
winnen’

16

22

Eerbetoon aan de Belgische
en Nederlandse loodsen die
betrokken waren bij de
konvooivaart op Antwerpen

27

Het Marineblad is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren
en verschijnt 8 keer per jaar

Colofon

ISSN: 0025-3340

Redactie

Mw. drs. M.L.G. Lijmbach, hoofdredacteur
KLTZ P.J. van Maurik

Artikelencommissie

LTZA 1 mr. A.J.A.M. Maas, LTZT 2 OC F.G. Marx
M.Sc., LTZE 2 OC ir. W.L. van Norden, KTZE ir.
V.C. Rademakers, KTZ b.d. L.J.M. Smit,
LNTKOLMARNs drs. A.J.E. Wagemaker MA

Medewerkers:

Mw. drs. Z. Borgeld, LNTKOLMARNs H.J.
Bosch, J. Margés, LTZ 1 ing. M.E.M. de Natris,
prof.dr. J. Colijn, H. Boomstra (cartoon),
AVDD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie

Wassenaarseweg 2-B
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving

Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk

PlantijnCasparie Zwolle
Postbus 1025
8000 BA Zwolle

Advertenties

070-383 95 04

Abonnementsprijs

Voor leden van de KVMO is het Marineblad
gratis
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50
(buitenland)

Copyright Marineblad

Overname van artikelen is enkel toegestaan na
schriftelijke toestemming van de redactie en
onder uitdrukkelijke vermelding van de bron.
Artikelen in het Marineblad vertolken niet
noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van
de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren
of van de redactie.
De inhoud van artikelen blijft geheel voor
verantwoording van de auteur(s). De wijze van
aanleveren van artikelen is in te zien op
www.kvmo.nl/marineblad.

Adreswijziging

Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO,
Antwoordnummer 93244,
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of secretariaat@kvmo.nl

Foto Cover:

De KM is misschien minder zichtbaar, maar
daarom niet minder relevant. Zie voor de
discussie over de inzet van de marine de
rubriek 'Reacties', pag 10 ev.. Op de foto:
Hr.Ms. Evertsen escorteert een
voedseltransport voor de Kust van Somalië.
(AVDD)

KLTZ P.J. VAN MAURIK,
VOORZITTER KVMO

Meepraten

Het Marineblad nodigt u uit om mee te praten, dat moge inmiddels duidelijk zijn. In dat kader is in dit nummer een achtergrondartikel opgenomen over het nieuwe Besluit Medezeggenschap Defensie. Dat voor een goede uitvoering van dit besluit nog veel werk verricht moet worden zal niemand verbazen. Los van gewenning zijn vooral de centralisatie en bureaucratie bij Defensie het zand in de raderen. Het is erg moeilijk te overleggen als je als leidinggevende nauwelijks zelf meer bevoegdheden hebt.

Hoe lang sommige processen duren, daar kunnen de eerste vrouwelijke adelborsten over meepraten. Wij spraken met hen, 25 jaar na hun opkomst. In dat jaar, 1983, kreeg de VMO het predikaat Koninklijk. Dat zal wel toeval zijn geweest. Ook treft u in dit nummer weer een interview met een internationale autoriteit op het gebied van militaire ontwikkelingen. Ik kan u de gedachten van Jeremy Black van harte aanbevelen.

Het Marineblad publiceert artikelen waarvan we hopen (en soms ook verwachten) dat die reacties zullen uitlokken. Zo praten we niet alleen mee, maar ook met elkaar. Meestal leiden reacties tot verbeterd inzicht en dat is voor een beroepsvereniging een kernactiviteit.

Ook een kernactiviteit is de toekomst van de defensieorganisatie. Het proces "Verkenningen" is op gang gekomen. Voeg uw kennis en ervaring toe. Praat mee! Dat kan natuurlijk in het Marineblad maar het kan tegenwoordig ook via internet: **www.yourdefence.nl**

Ik word in het Haagse regelmatig geconfronteerd met goede plannen waar in de praktijk weinig van terecht komt. Daar kunnen drie verklaringen voor zijn. Het zou kunnen dat men het niet wil uitvoeren, maar dit komt bij Defensie zelden voor. Het kan ook zijn dat een plan niet uitgevoerd kan worden, omdat de bevoegdheden of de juiste kennis ontbreken. Dit komt helaas veel vaker voor en is pas oplosbaar als de organisatie zich inricht volgens het beginsel; "Centraal plannen, decentraal uitvoeren". Maar meestal blijken medewerkers niet precies weten wat de bedoeling is van de plannen.

Goede communicatie kan daarbij helpen, niet alleen van de top naar beneden, maar vooral vanaf de werkvloer terug omhoog. En in de feedback gaat bij Defensie teveel verloren. Om dat op te lossen zijn een meer open cultuur en aandacht voor afwijkende meningen nodig. De KVMO is daarom trots dat zij dit probleem onder de aandacht van de minister heeft gekregen en dat hij daar in grote lijnen hetzelfde over denkt: een open houding naar publiek en politiek. Dat hij daarmee mogelijk iets meer gedoe met pers en parlement moet accepteren zal hem vast duidelijk zijn, maar zijn reactie is daarom alleen maar meer te prijzen.

Het zal nog wel even duren voordat Defensie haar imago als in zichzelf gekeerde organisatie kwijt is. Maar een lange reis begint nu eenmaal met de eerste stappen. En het past in de traditie van marineofficieren voorop te gaan in het maken van lange en onbekende reizen. "To boldly go where no one has gone before" lijkt mij in die context een goede leus. Ik wijs u daarom alvast op het openbare deel van de Algemene Vergadering op 4 november in Amsterdam.

De toegevoegde waarde van de Joint Modular Intermodal Container in het logistiek proces

Reünie van lichting 1983

Eerste vrouwelijke adelborsten

Achterste rij van links naar rechts: Margriet Beek, Carolien Van den Neste-van 't Klooster, Anneke Doorman-van der Zee, Anne-Marie van de Lisdonk. Voorste rij van links naar rechts: Nicoline Coorens, Annette van der Kaaij, Jeanette Morang, Sandra Geertsma

Het is dit jaar 25 jaar geleden dat acht jonge vrouwen te horen kregen dat zij als adelborst bij de marine zouden beginnen. Carolien, Anneke, Jeanette, ... het waren tot dan toe namen die alleen als gasten te horen waren geweest in het Zaalte. Destijds was de nieuwe situatie voor het Korps adelborsten reden om het meer dan 200 jaar oude 'mannenbolwerk' met een gemeenschappelijke toast vaarwel te zeggen en een nieuwe weg in te slaan. Recent was lichting '83 (v) weer bij elkaar, met het Marineblad keken deze pioniers terug op hun KIM-tijd en wat er daarna is gebeurd. Aan het woord komen Annette van der Kaaij, Nicoline Coorens, Anneke Doorman-van der Zee, Carolien Van den Neste-van 't Klooster, Anne-Marie van de Lisdonk, Jeanette Morang, Margriet Beek en Sandra Geertsma.

Waarom hebben jullie destijds gekozen voor de marine? Wisten jullie dat jullie de eerste vrouwelijke adelborsten zouden zijn?

Annette: 'Ik wilde varen en zag de afwisseling in combinatie met een goede opleiding wel zitten. Full time studeren trok me op dat moment niet. Ja, we wisten dat we de eerste zouden zijn maar hadden geen idee van wat dat echt zou betekenen.'

Carolien: 'Ik koos destijds voor het KIM omdat ik een uitdaging zag in de opleiding tot officier van de administratie. Het leek me boeiend om wat van de wereld te zien en kennis te maken met de militaire organisatie, een hele andere wereld dan waar ik uitkwam; zonder militaire achtergrond. Ik was me erg bewust van het feit dat ik tot de eerste lichting zou behoren. In de 5e klas had ik al contact met Defensie gehad over de officiersopleiding en toen stond de aanname van vrouwen op het KIM nog helemaal niet vast. Ik had wel een sterke geëmancipeerd bewustzijn en zag het als een uitdaging mij te 'bewijzen'.'

op het KIM

Anne-Marie: 'Destijds heb ik niet specifiek voor het KIM gekozen. Ik had me aangemeld als KVV'er, omdat ik niet echt een studierichting voor ogen had. De KM leek me wel erg avontuurlijk. De eerste opkomst vrouwelijke adelborsten schrok me niet af.'

Anneke: 'De zee trok me, maar ik wilde geen stuurman/kapitein of iets dergelijks worden, ik had meer belangstelling voor "bedrijfskundige"-vakken. Het dienstvak administratie bij de Koninklijke Marine leek deze interesses te combineren. Ik wist dat het de eerste opkomst zou zijn van vrouwelijke adelborsten; nadat ik was gekeurd was de politieke beslissing nog niet genomen dat wij ook daadwerkelijk naar het KIM mochten gaan.'

Sandra: 'Ik koos voor de marine vanwege de combinatie van een technische studie, sport, reizen en een zelfstandig bestaan. De eerste opkomst met vrouwen zei mij helemaal niets: ik beschouwde dat als het recht strijken van een vals plooiertje uit het verleden. Het was voor mij dus een non-item, al was ik er trots op dat ik mee deed met het gladstrijken.'

Nicoline: 'Defensie leek me aantrekkelijk omdat ik dan geen baan van 9 tot 5 zou hebben. Ik wilde toch iets meer avontuur. We wisten dat we de eerste vrouwen zouden zijn. We hebben bij de schoolvloeddagen ook een apart programma onderdeel gehad: we kregen een film te zien van de eerste weken op Texel om ons te laten zien dat het echt heel zwaar was. Er werd ons ook verteld dat we de eerste 10 jaar of zo echt geen kinderen konden krijgen want dat was niet te combineren. Nu moet ik zeggen dat zo'n mededeling als je 18 jaar bent niet echt aankomt. Dat zijn zaken die zo ver weg lijken te liggen dat ze helemaal geen issue zijn.'

Margriet: 'Vooral het varen en gegarandeerd werk trok me aan. Van kinds af aan had ik altijd in de vakantie al gevaren en ik was opgegroeid bij het water. Ook als ik de marine van buiten zag fascineerde me dat. Ik geloof dat ik wel wist dat we de eerste opkomst waren. Voordat ik me voor de keuring opgaf heb ik nog een informatiesprek gehad in Den Haag. Nee, dat schrok niet af, het was eerder een uitdaging.'

Jeanette: 'Ik ging naar de vlootdagen omdat ik graag een varend beroep wilde. Toen ik die had bezocht wist ik zeker dat ik naar de KM wilde en niet naar de koopvaardij. Na het insturen van de sollicitatiebon kregen we bezoek aan huis van twee marineofficieren. Zij vertelden dat in mijn eindexamenjaar het KIM opgesteld zou worden voor vrouwen. Mijn enige gevoel daarbij toen was: dat komt dan mooi uit. Dat hier ook nadelen aankleefden realiseerde ik mij nog helemaal niet.'

Hoe waren de eerste ervaringen op het KIM, hoe ervoeren jullie de aandacht?

Eensluidend antwoorden ze dat ze zich zeer 'bekeken' voelden. Dit was niet voor alle vrouwen gemakkelijk.

Annette: 'Het leek wel of sommigen voor het eerst in hun leven een vrouw zagen.'

Er waren ook allerlei regeltjes in het begin, geen rokken bijvoorbeeld. Daarnaast waren er terreinen waarop we ons echt een weg moesten banen: er waren geen vrouwenonderdelen bij de marine- of militaire kampioenschappen waar we aan mee konden doen dus deden we maar bij de mannen mee; ook zouden wij geen sabel krijgen bij beëdiging tot officier, dat was voor ons iets onbestaanbaars. Het is uiteindelijk goed gekomen maar dat ging niet vanzelf.'

Carolien: 'De kennismaking met de marine was een grote schok vanwege de ontgroening. Het wende echter. Je ontkwam niet aan dat gevoel van bekeken worden en dat bleek uit grote en kleine dingen. Ik herinner mij dat bij aankomst op het KIM wij de PSU-lijst kregen uitgereikt en dat daar nog 'korset' op stond. Deze PSU-lijst bleek nog van Marva's te zijn en die was kennelijk niet geactualiseerd. We hebben er nog een heel punt van moeten maken om dat korset van de lijst te krijgen.'

'We hebben er nog een heel punt van moeten maken het korset van de PSU-lijst af te krijgen.'

Margriet: 'Ik heb de opleiding aan het KIM, voor zover ik het heb meegemaakt (half jaar) niet als een pretje ervaren. De introductieweken waren behoorlijk zwaar, ook fysiek gezien.'

Nicoline: 'Ik heb echt het eerste anderhalf jaar het idee gehad op mijn tenen te lopen. Bij alles wat we deden hadden de mannelijke adelborsten hun mening klaar. Bij alles werd gekeken of we niet op een andere wijze werden behandeld want we moesten vooral niet afwijken van de norm. Dat vonden wij zelf ook heel belangrijk overigens.'

Schiep de situatie, 8 vrouwelijke tussen 250 mannelijke adelborsten, een band of waren jullie juist concurrenten van elkaar?

Hier zijn de vrouwen unaniem in hun antwoord: het schiep zeker een band. Concurrentie onderling hebben ze geen van allen erva-

Zeven van jullie hebben de marine inmiddels verlaten. Wat zijn jullie gaan doen?

Carolien: 'Ik ben in augustus 1984 Nederlandse Taal- en Letterkunde gaan studeren aan de Universiteit van Utrecht en in 1989 afgestudeerd. Ik heb in de communicatiewereld gewerkt. In augustus 2006 heb ik mijn 1e graads lesbevoegdheid gehaald en nu werk ik als docent Nederlands aan het Willem Lodewijk Gymnasium in Groningen.'

Anneke: 'Ik ben in 1995 uit dienst gegaan en na diverse functies in het vakgebied Facility management, werk ik nu als hogeschool-docent aan de internationale NHTV in Breda en als interim manager Facilitair Bedrijf in een ziekenhuis. Daarnaast werk ik als adviseur voor de begeleiding van Hoogbegaafde leerlingen.'

Margriet: 'Ik verliet de marine in januari 1984. Momenteel ben ik werkzaam bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, bij RWS als adviseur op het gebied van waterkwaliteit.'

Sandra: 'In het najaar van 1985 ben ik afgezwaaid. Ik ben sinds 1990 onafgebroken als jurist werkzaam in de verzekeringsbranche. In de afgelopen 10 jaar ook als personenschade-expert en gediplomeerd arbeidsdeskundige.'

Anne-Marie: 'Per 1 december 1983 ging ik uit dienst. Mijn man en ik hebben nu samen een onderneming (communicatiebureau). Het geeft veel voldoening om te kunnen werken volgens je eigen zienswijze.'

Annette verliet de KM in 1999. 'Ik ben nu Business Implementation Manager Customer Service bij AirFrance KLM Cargo en als zodanig verantwoordelijk voor management van wereldwijde implementatie-, integratie-, en verandertrajecten.'

Nicoline: 'Ik ben weggegaan bij de marine, maar ben wel (weer) werkzaam bij Defensie. Aanvankelijk als beleidsmedewerker, later clusterhoofd, belast met de beleidsontwikkeling op het gebied van de niet financiële actieve arbeidsvoorwaarden. Na 6 jaar ben ik gaan werken bij de Rijksdienst voor het wegverkeer (RDW), 6 jaar daarna ben ik gevraagd terug te komen bij Defensie als Hoofd van de afdeling Personeelsbeleid en Rechtspositie bij de HDP. Op die plek ben ik verantwoordelijk voor ontwikkeling van personeelsbeleid voor militairen en burgerpersoneel. Ik zie de vertegenwoordiger van de CMHF/KVMO vaak aan de andere kant van de onderhandeltafel.'

Waarom gingen jullie weg?

Anneke: 'Naar mijn gevoel had ik de mooiste plaatsingen gehad (ondermeer in 1993 HLD van CAMBO 3 (Anneke is de Veteraan van het gezelschap!), van het 2e mariniersbataljon en van een S-fregat; leuker konden ze het niet maken! Bureaufuncties zouden vermoedelijk volgen en interessante bureaufuncties waren er ruimschoots buiten de KM te vinden.'

Margriet: 'Het beviel me totaal niet. Ik had ook het gevoel dat wij als vrouwen voor 200% moesten presteren. Je had amper

bewegingsvrijheid. Daarnaast viel het in het openbaar lopen in uniform me tegen. Ik herinner me dat ik tijdens een treinreis behoorlijk wat opmerkingen kreeg. Het was mijn wereld niet.'

Sandra: 'Er waren meerdere redenen, met als kern dat ik waarschijnlijk in de verkeerde richting zat. Ik zag niet wat we met al die droge technische vakken aan werk zouden gaan doen. "Werk" op zee ervoer ik vaak als inhoudsloos. En de hoogste officier tijdens de tweedejaars vaarperiode was een verschrikkelijke, arrogante en ijdele hork; genoeg om de motivatie tot nul te doen dalen.'

Annette: 'Het was een combinatie van factoren. Het carrièreperspectief was voor mij niet uitdagend meer; het ging meer om het volgen van de "standaard" loopbaantrein dan dat er gekeken werd naar kennis en ervaring door bijv. mijn afgeronde TU-studie. Daarnaast werden de inkrimpingen al zichtbaar en kreeg ik het gevoel dat er meer van mij gevraagd werd dan dat ik er door het werk of andere zaken voor terug kreeg. De weegschaal sloeg de andere kant uit.'

Carolien: 'Ik verliet het KIM omdat ik na een jaar toch te zeer het gevoel had dat de toelating van vrouwelijke aspirant-officieren een politiek besluit was en geen besluit van de marineorganisatie zelf. Ik vond dat ik moest knokken om mij zelf te bewijzen op punten en momenten waarop ik daar helemaal geen zin in had.'

Wat is anders en wat missen jullie?

Anneke: 'Ik mis de saamhorigheid van de KM wel eens.'

Nicoline: 'De werkomgeving bij Defensie is toch wel heel anders dan bij een andere organisatie. Defensie is een intern gericht ministerie. Dat zorgt ervoor dat er ook weinig wordt gekeken en geleerd van andere organisaties. Ik vind dat heel erg jammer want er is veel waar ook Defensie zijn voordeel mee kan doen. Daarentegen is het ook een heel actiegericht bedrijf. Soms is dat goed en soms is het beter even na te denken.'

Sandra: 'Er zijn best wel enige parallellen, maar ook grote verschillen. De mensen worden veel minder snel "over het bord geschoven". Onze belangen (ook privé) tellen zwaarder dan bij Defensie. Verder is de normale omgang met elkaar en de hiërarchische lijn veel "gewoner" dan wat ik bij Defensie heb ervaren.'

Jeanette, je bent nu commandant van Hr.Ms. De Ruyter. Een mooie baan, waarin je bovendien veel in de schijnwerpers staat. Hoe ervaren je dit en kun jij je voorstellen nog weg te gaan?

'Mensen buiten de KM hebben er aanvankelijk meer moeite mee dan de mensen binnen de KM. De jongere generatie is immers gewend te werken met vrouwen; ook in leidinggevende posities. Uiteraard zijn er altijd mensen die vinden dat een vrouwelijke commandant geen goed idee is, maar gelukkig vormen die uitzonderingen. Ik vind het een aantrekkelijk idee om eens buiten de muren van Defensie te kijken. Wanneer je dat te lang doet raak je echter de voeling met het bedrijf en de ontwikkelingen daarbinnen te veel kwijt.'

Is er een kans dat jullie nog eens terugkeren bij een goed aanbod?

Sandra: 'Ja, zowel in gewoon werk als ook als reservist. Mijn man ook, overigens. Ik heb enkele jaren geleden bij Defensie gesolliciteerd op een baan voor letselschaderegeling, maar ben het niet geworden. Ze zochten een starter, geen oude rot in het vak. Ik zou over een goed aanbod dus zeker goed nadenken. De geest van de organisatie spreekt mij aan, maar dan zou het een meer passend vak moeten zijn, met voldoende zeggenschap over het eigen werk, en geen papieren baan.'

Annette: 'Het is een lastige keuze geweest om bij Defensie te vertrekken omdat er ook veel goede dingen waren. Een terugkeer lijkt niet direct aan de orde maar ook dat zou een afweging zijn tussen de voor- en nadelen. Wat het aantrekkelijk zou maken is de combinatie van werk, carrière, balans tussen werk en privé en de bijbehorende arbeidsvoorwaarden maar wel in functies die aansluiten op huidige kennis en ervaring.'

Anneke: 'Ik heb een geweldige tijd gehad en natuurlijk denk ik daar nog wel eens aan terug. Een enkele keer fantaseer je dan wel eens hoe het zou zijn om terug te keren. Mijn leven heb ik nu erg anders ingericht, het is denk ik moeilijk om een functie bij Defensie/de KM te bedenken die passend is in mijn huidige leven. Maar ik draag de marine een heel warm hart toe en als men mij iets passends zou aanbieden zou ik dat zeker overwegen.'

We hebben jullie de nota 'Werving en Behoud' van staatssecretaris De Vries laten lezen, wat valt jullie op?

Annette: 'Met de onderwerpen in de nota maar ook uit ervaringen die ik hoor lijkt het er soms op alsof er niet veel veranderd is. Horen dat 'men' vindt dat een vrouwelijke commandant afbreuk doet aan het imago, geeft aan dat er ook in de cultuur nog iets

mis is. Mijn ervaring is dat niet de helft vrouw hoeft te zijn om een 'balans' te creëren. Het vinden van de mogelijkheid om en het privé-leven en het werkleven voor een ieder te combineren blijft een continue uitdaging voor Defensie als werkgever, zeker omdat mensen andere keuzes hebben en maken.'

Carolien: 'Als ik de Nota Werving en Behoud doorlees valt me op dat in de problematiek en aanpak bij werving en behoud in al die jaren niet zoveel lijkt te zijn veranderd.'

Nicoline: 'Duidelijk is natuurlijk dat de arbeidsmarkt krap is en dat ook Defensie moet "vechten" om haar deel daarvan. Het zal een hele uitdaging worden dat te realiseren maar de ideeën zijn goed. Defensie maakt zichtbaar dat zij beter wil "luisteren" naar de wensen van medewerkers. Toch zie ik mijn zes ex-collega's er niet door terugkomen. Ik denk dat de richtingen die zij hebben gekozen in hun loopbaan, niet voldoende aansluiten.'

Jeanette: 'Een goed begin, maar nog onvoldoende gedetailleerd. De werving is dan wel voldoende, maar het behoud zal hier onder lijden. Wij spelen hier zelf een rol in, maar helaas kan het bedrijfsleven vaak op termijn meer geld en faciliteiten bieden dan de KM. Daarbij is het thuisfront steeds minder bereid om de zaken alleen op te lossen thuis. Vrouwen maken ook carrière en als je partner steeds weg is, wordt dat erg moeilijk. Verder hebben we natuurlijk enorme klappen opgelopen door de reorganisatie in 2005.'

Volgen jullie Defensie nog en hoe gaat het volgens jullie met de krijgsmacht?

Annette: 'Ja, ik volg de KM nog steeds, deels door de vrienden deels door berichten in de media. Daarnaast is mijn partner is ook werkzaam bij de KM, dan krijg je wel wat mee over het reilen en zeilen en de veranderingen. Het is en blijft lastig om de toege- ➔

voegde waarde van Defensie in het algemeen en de KM in het bijzonder goed naar voren te laten komen. Met wat ik nu weet zou ik dezelfde keuzes hebben gemaakt.’

Anneke: ‘Ik heb nog steeds contact met een groot aantal oud marinecollega’s en ik volg de organisatie zijdelings via de media. Ik vind dat de negatieve manier waarop de KM de laatste jaren in de publiciteit is gekomen erg veel schade heeft veroorzaakt. Alle uitstekende “wapenfeiten” zijn hierdoor onderbelicht geraakt.’

Jeanette: ‘Wij hebben nog steeds een prachtig bedrijf bij de KM, maar we brengen de goede dingen die we doen onvoldoende voor het voetlicht. Iedereen concentreert zich op Afghanistan. Hoewel ik grote bewondering heb de wijze waarop ‘onze jongens’ daar hun werk doen mag hierdoor de rest van Defensie niet verwaarloosd worden.’

Nog tips voor de leiding ?

De vrouwen reageren terughoudend, een aantal voelt zich niet geroepen om deze vraag te beantwoorden; ze zijn er te lang uit. Anderen hebben nog wel een advies.

Annette: ‘Zorg dat de balans die een ieder voor zichzelf opmaakt bij meer mensen blijft doorslaan naar de kant van Defensie. Wat

die balans bepaalt zijn de individuele keuzes die mensen maken. Het aanpakken van de dissatisfiers zoals genoemd in de nota zijn een stap in de goede richting.’

Nicoline: ‘Maak serieus werk van het luisteren naar je werknemers. Zij bepalen zelf hun keuzes in het leven en laten zich niet meer zomaar sturen. Dat is van belang voor het behoud van je personeel.’

Sandra: ‘Iets doen met de exit-gesprekken is veel te laat. Als je echt iets wil doen aan personeelsbeleid, dan moet je in de jaren daarvoor beter luisteren, en vooral ook daar naar handelen.’

De vrouwen waren 25 jaar geleden eensgezind in hun motivatie om bij de marine te willen werken: varen, avontuur en uitdaging. Vaak waren diezelfde motivaties de oorzaak om voortijdig Defensie/de KM te verlaten. Voor de een bleek het varen niet uitdagend, of zelfs ronduit vervelend. De ander zag in de loop van haar carrière het avontuur en de uitdaging steeds verder achter de horizon verdwijnen. Defensie bleek niet in staat hen te behouden. Opvallend eensgezind zijn de vrouwen in hun tips voor behoud: Luister tijdig en serieus naar je personeel en zorg ervoor dat de werknemer een goede balans kan vinden tussen werk en privé. ←

CARTOON

Stand van zaken: Patrouilleschepen

In het vorige Marineblad reageerde KLTZ KMR b.d. J.H.L. Dijkman op het artikel "Stand van zaken: Patrouilleschepen" (Marineblad nr. 2, 2008) door ir. M. Janssen, LTZE 1 ir. S. Horenberg en LTZT 2 OC F. Marx M.Sc. Een van de auteurs reageert.

'De heer Dijkman plaatst een paar kritische noten bij de verwerving van de vier nieuwe Patrouilleschepen die op het eerste gezicht wellicht heel plausibel zijn maar bij plaatsing in een breder kader toch niet. De verwerving van de vier nieuwe Patrouilleschepen staat namelijk niet op zichzelf maar is samen met een groot aantal andere maatregelen onderdeel van het pakket van de Marinestudie 2005. De afstoting van de vier M-fregatten is en wordt niet alleen gecompenseerd door de verwerving van de vier Patrouilleschepen maar ook door het nog te bouwen Joint Logistic Support Ship en andere capaciteiten, zoals uit het volgende citaat van de Kamerbrief over de Marinestudie blijkt:

"Door vier M-fregatten af te stoten, ontstaat de benodigde financiële ruimte voor de verwerving en de uitbreiding van verschillende,

waardevolle capaciteiten. Dit betreft achtereenvolgens de verwerving van een joint logistiek ondersteuningsschip ter vervanging van Hr.Ms. Zuiderkruis, de verwerving van patrouilleschepen, de verbetering van de Walrusklasse-onderzeeboten, de uitbreiding van de inzetmogelijkheden van de LC-fregatten voor de bestrijding van landdoelen met langeafstandsraketten (Tactom), de herintroductie van de mijnenveegcapaciteit en de versterking van de manoeuvre bataljons van het Korps mariniers. Op termijn wordt de uitbreiding van de inzetmogelijkheden van het LCF voor de verdediging tegen tactische ballistische raketten daar mogelijk aan toegevoegd."

Bij de behoeftestelling van de Patrouilleschepen is overigens nadrukkelijk bepaald dat deze in het lage deel van het geweldspectrum zullen worden ingezet, daarom is de vergelijking met het K-130 Korvetten niet terecht. Die schepen zijn voor een ander takenpakket ontworpen. Ze zijn veel minder "ocean going" en hebben bovendien een zeer beperkte actieradius, van 2500 mijl of 7 dagen. Overigens zijn de projecten ook qua financiële omvang niet vergelijkbaar: de vier Patrouilleschepen kosten 468 M€, de 5 K-130 Korvetten 1200 M€.

De vier Patrouilleschepen moeten daarom beschouwd en beoordeeld worden als onderdeel van het pakket van maatregelen van de Marinestudie en van het totaal aan capaciteiten waarover de KM beschikt. In dat licht is de verwerving van deze schepen zeer doelmatig en zijn zij uiterst bruikbare middelen voor inzet in het lage deel van het geweldspectrum.'

Ir. M. Janssen

Het bestuur van de Marineclub in 1928 op de foto

'Ik weet niet hoe het de gemiddelde lezer van het Marineblad vergaat bij het doorbladeren ervan, maar veel om blij van te worden staat er naar mijn mening in het algemeen niet in. Echter, in nummer 3, mei 2008, waren twee juweeltjes te bewonderen. De cartoon met de uit de marine vertrokken LTZ 2OC en de foto van het bestuur van de Marineclub in 1928. Van de cartoon heb ik vooral genoten

vanwege de details, de attributen aan de muur en die stapel van 4 jaarboekjes. En tenslotte herkende ik ook nog die marinedekens, keurig in de hospitaalvouw, die ik mij nog herinner als zijnde zeer belangrijk in mijn baartijd op het KIM, toen de vouw er net was inge-

voerd. En dan de foto van bovengenoemd bestuur. Prachtig! In de eerste plaats viel me de setting op. Ik hoop dat het zestal niet voor de hoofdingang van de toenmalige Marineclub staat, maar even op een binnenplaats is gaan staan bij een zijdeur. Die betonnen 6 treden met vóór de trap dat roostertje. Armoe troef. Het bestuur heeft er duidelijk geen moeite mee. Iedereen oogt opgewekt. De jassen van Boosman, Krips en Van Houte zitten volgens mij niet helemaal lekker, ze ogen krap. De marinier Von Frijtag Drabbe, rechts achter op de foto, is natuurlijk de best geklede militair op de foto. Alles klopt, behalve misschien die sigaar. Bij Klaassen kun je goed zien dat er een rij van zes knopen op zijn lange jas zit. Ook Krips heeft rijen van zes knopen. Van Houte en Boosman hebben daarentegen rijen met maar vijf knopen. Bij bestuursvoorzitter De Graeff, midden voor op de foto, is het aantal knopen per rij niet direct te achterhalen. Zo te zien is er geen groot onderling lengteverschil, zou er in 1928 geen marine-langejassenknopenvoorschrift geweest zijn?

En dan tot slot nog even de schoenen. Helemaal in orde. Allemaal geweldig goed gepoetst, daar is tijd aan besteed. Het lijkt mij trouwens wel een gezellig bestuur, dat ervoor zal hebben gezorgd dat het goed toeven was op de Marineclub in 1928. Laatste vraag: "Is er nog iemand, die dit kan beamen?"

Ir. F.L. Leenart, KTZ b.d.

De Nederlandse krijgsmacht in het moeras?

Reactie op het artikel “De Nederlandse krijgsmacht in het moeras?” door drs. A.J.E. Wagemaker MA (Marineblad nr. 3, 2008)

‘In zijn artikel “De Nederlandse krijgsmacht in het moeras?” geeft overste Wagemaker zijn mening weer dat het Nederlandse buitenlands- en veiligheidsbeleid niet voldoende op elkaar zijn afgestemd. Hierdoor zou de samenstelling van onze krijgsmacht niet de gewenste zijn.

De vraag is of dit een terechte conclusie is en, zo ja, wat daarvan de oorzaak is. De rol van Nederland in de wereld en de samenstelling van de Nederlandse krijgsmacht zijn twee interessante vraagstukken. Met deze reactie beogen wij als collega-marineofficieren een bijdrage te leveren aan de discussie over dit onderwerp.

Wagemaker verwijt de politieke bewindvoerders gebrek aan visie en besluitvaardigheid, waaronder Defensie en vooral de marine zou lijden. Naar onze mening is er evenwel geen sprake van gebrek aan visie of het lef om keuzes te maken, maar zijn het de klassieke problemen die gekoppeld zijn aan de wijze waarop, en de frequentie waarmee, Nederlandse regeringen tot stand komen. In Nederland drukt de kiezer een groot stempel op het regeringsresultaat. Deze kiezer is de laatste jaren erg naar binnen gericht en voelt weinig tot geen onveiligheid behalve in zijn eigen omgeving, geldbuidel en welzijn. Ook al zou de regering de rol van Nederland in de wereld helder bepalen, dan nog is het weinig waard als de kiezer de prioriteit legt bij veiligheid op straat terwijl bronnen van toekomstige onveiligheid, zoals falende staten en proliferatie van geavanceerde wapensystemen, worden genegeerd. Een tweede deel van het probleem is de frequentie waarop regeringen worden gewisseld. De scope van de defensieplanning beslaat 10 tot 15 jaar. Regeringen wisselen in de regel echter om de vier jaar. Het verschil in tijdshorizon bijt elkaar. De defensieplanning kan zich immers wel richten op een perfect samengestelde expeditionaire krijgsmacht, maar als de financiële randvoorwaarden om de vier jaar wijzigen, is het moeilijk om een goede en bovenal consequente uitvoering te realiseren. Daarom is het van belang dat er “Verkenningen” worden uitgevoerd. Een gedegen oriëntatie kan resulteren in een meer en breder gedragen lange termijn visie. Deze “Verkenningen” zullen laten zien dat ook de wereld van morgen vele uitdagingen kent en dat er een rol voor Defensie blijft weggelegd.

Is het nu echt zo dat Defensie stil zit, visieloos is en het allemaal maar laat gebeuren? In het artikel wordt aangegeven dat het juist de marine is die lijdt aan het gebrek aan visie en keuzes bij de politieke bewindvoerders. Dit gaat echter voorbij aan de Marinestudie 2005. Deze

studie, die bij uitstek een visie over de Nederlandse zeestrijdkrachten behelst, beoogt een samenstelling van de marine die voor de langere termijn relevant, effectief en bovenal betaalbaar blijft. Dat zijn de drie kernelementen van het zogenaamde “Nieuw Evenwicht” waar voormalig minister Henk Kamp zich consequent hard voor heeft gemaakt. Het was deze minister die concludeerde dat het met de krijgsmacht zo niet langer kon. De krijgsmacht moest duurzaam betaalbaar blijven en er moest geïnvesteerd worden in capaciteiten die aansluiten bij de operationele vraag en die passen bij een flexibele, moderne en expeditionaire krijgsmacht. Het verlies van capaciteiten die daar minder bij aansluiten, doet zeker pijn maar is onvermijdelijk om de krijgsmacht toe te snijden op de verwachtbare taakstelling en binnen het daarvoor beschikbare budget. De korte termijn emotie moet plaats maken voor het lange termijn verstand.

De Marinestudie is zonder meer een gewaagde stap geweest, maar deze brengt juist wat Wagemaker wenst, namelijk een uitgebalanceerde marine die relevant is, expeditionair is ingesteld en in staat is om doelmatig en effectief in het gehele geweldsspectrum op te treden. Voor wat betreft de relevantie is geconstateerd dat de marine zich niet alleen op de open oceaan moet richten, maar ook meer op de capaciteit om operaties vanuit zee te initiëren, aan te sturen en te ondersteunen. Tevens is gesteld dat een optreden in het hoogste deel van het geweldsspectrum in beginsel altijd in coalitieverband zal gebeuren. We hoeven dan ook geen partners van gelijke postuur te zoeken maar kunnen nog steeds complementair zijn aan de grote bondgenoten. Gezien de omvang van Nederland is dat ook een realistisch uitgangspunt. Ons land kan dan wel een goede positie hebben als handels- en exportnatie, maar het blijft een relatief klein land met een beperkt budget en een geringe (beroeps)bevolking. Daarom is ook de keuze gemaakt voor kwaliteit boven kwantiteit.

De Marinestudie getuigt van visie, realisme en gepaste zuinigheid. Er worden duidelijke keuzes gemaakt, waarbij de factoren efficiëntie en betaalbaarheid goed zijn overwogen. Het afstoten van capaciteiten, in dit geval vier van de zes M-fregatten, biedt de financiële ruimte om nieuwe capaciteiten te verwerven en bestaande capaciteiten te herschikken. In de plaats van fregatten worden patrouilleschepen en andere capaciteiten verworven, waaronder een Joint Support Ship (JSS) dat defensiebreed kan worden ingezet en bijdraagt aan het expeditionair vermogen van de krijgsmacht. Bovendien biedt het eindresultaat van de Marinestudie een opstap om te reageren op nieuwe dreigingen met additionele capaciteiten zoals Theatre Ballistic Missile Defence (TBMD) aan boord van de luchtverdedigings- en commandofregatten (LCF'n). Daar komt bij dat de Helikopterstudie uit 2003 er voor zorgt dat er adequate helikopters komen voor het maritieme gevecht en voor troepentransport vanaf amfibische schepen. Met deze samenstelling van capaciteiten kan het CZSK beter inspelen op de operationele vraag en op maat leveren wat de politiek vraagt zonder overmatige kosten te maken. Het is dan ook niet terecht dat Wagemaker de toekomstige marine afschildert als een soort kustwacht. Kustwachttaken horen inderdaad tot het takenpakket van een moderne marine, maar de mogelijkheid om tanden te laten zien met bijvoorbeeld goed uitgeruste fregatten en onderzeeboten blijft wel degelijk bestaan.

In het afsluitende deel van het artikel maakt Wagemaker een aantal opmerkingen die om meer achtergrondinformatie vragen. Ten eerste is er niemand die bestrijdt dat er in Afghanistan een rol was en is weggelegd voor de mariniers. De reden dat de inzet van mariniers daar voorsnood beperkt is, heeft te maken met keuzes die om andere redenen zijn ingegeven. Zo had het Korps Mariniers ten tijde van de besluitvorming over Uruzgan net een reeks van missies achter de rug in Ethiopië en Eritrea, Irak en Noord-Afghanistan. Bovendien leidde de Marinestudie ook tot ingrijpende reorganisaties bij de mariniers

en stond het Korps aan de vooravond van de introductie van nieuw materieel, waaronder een gepantserd terreinvoertuig (de Viking) en een geavanceerd communicatie- en informatiesysteem (NIMCIS). Om deze redenen is besloten de operationele inzet van het Korps Mariniers tijdelijk op een lager pitje te zetten totdat het nieuwe materieel is ingestroomd en alle reorganisaties zijn doorgevoerd. Overigens levert de marine inclusief het Korps nog steeds een fors contingent aan individuele uitzendingen en kleinere eenheden zoals OMLT's, lucht- en artilleriewaarnemers en Special Forces. Daarmee is de marine goed op streek en inmiddels is begonnen met een missie in Tsjad en zal vanaf 2009 mogelijk ook een grotere bijdrage aan ISAF worden geleverd.

Ook de opmerking dat de missies van de vloot niet veel voorstellen, schept een verkeerd beeld. Minder zichtbaar, dat wel, maar dat wil niet zeggen dat deze inzet niet relevant zou zijn. Voor een handelsnatie als Nederland is een vrij gebruik van de zee van cruciaal belang. Het is een garantie voor de aanvoer van grondstoffen en de mogelijkheid om producten af te zetten. De middelen die de marine heeft om hieraan invulling te geven, kunnen ook worden ingezet indien het de vrije doorvoer van voedsel betreft voor een noodlijdend land of het juist voorkomen van de doorvoer van wapens naar een crisisgebied of drugs naar een potentieel afzetgebied. "Veel is het niet" is dan ook geen terechte kwalificatie van de waardering voor en het effect van de inzet van schepen voor de kusten van Somalië en Libanon of in het Caribische gebied. In deze opsomming mag ook de internationale waardering voor de inzet van de Nederlandse onderzeeboten niet ontbreken. Deze operaties zijn juist de prestaties in de praktijk die niet ongezien passeren voor de regering, het parlement en de bondgenoten.

De Marinestudie volgt de pijlers van "Nieuw Evenwicht": relevant, effectief en betaalbaar. De middelen waarover het CZSK op afzienbare termijn beschikt, vormen een bruikbaar en betaalbaar instrument voor het Nederlandse buitenlands- en veiligheidsbeleid. De middelen moeten kwalitatief goed zijn en het beoogde effect kunnen bereiken. Defensie is niet de enige begrotingspost van de regering en de omvang hiervan is afhankelijk van kiezers en die reageren niet enthousiast als er (te) veel geld naar Defensie gaat om elders in de wereld te opereren terwijl de dokters- en onderwijsrekeningen boven het hoofd groeien en de veiligheid op straat niet kan worden gegarandeerd. Dat is het speelveld van de politicus waarop noodzakelijke keuzes worden gemaakt. Teneinde te voorkomen dat deze keuzes de defensieplanning voor de langere termijn verstoren, is het hebben van een visie essentieel. De Marinestudie 2005 biedt deze visie en tegelijkertijd is de marine beter bestand tegen onvoorziene politieke keuzes. Het drijfvermogen van de marine in het moeras van de alledaagse waan is daarmee gewaarborgd.

LNTKOLMARN S.F.v. van Sprang en KLTZ J. de Jonge

Reactie van de auteur

Onbekend maakt onbemind

'De rol van Nederland in de wereld en de samenstelling van de Nederlandse krijgsmacht' blijken boeiende discussiestukken. Geen wonder, het ligt ons allen na aan het hart. De reactie op mijn artikel, "De Nederlandse krijgsmacht in het moeras?", door Van Sprang en de Jonge noopt mij wel tot het maken van kanttekeningen en nuanceringen.

Het doet me deugd te lezen dat de twee respondenten het de facto met me eens zijn dat de marine een eigen visie heeft. Ik heb in het artikel ook nooit beweerd dat de marine, dan wel de leiding ervan, "gebrek aan visie" zou hebben of het zou ontbreken aan "leef om keuzes te maken"! Dat zou niet terecht zijn en in tegenspraak met de laatste zin van de inleiding van mijn artikel: "De Nederlandse defensie, en vooral de marine, lijdt onder het gebrek aan visie en keuzes bij de politieke bewindvoerders." Verderop in hun reactie noemen zij de

hervormingsplannen van ex-minister Kamp, 'Nieuw Evenwicht', waarvan de Marinestudie ten grondslag ligt. Echter, in de beleidsbrief van minister Van Middelkoop, 'Wereldwijd Dienstbaar' wordt het beleid van zijn voorganger, en daarmee impliciet ook de Marinestudie, nadrukkelijk genuanceerd. De minister moet wel, Defensie komt momenteel met moeite rond. Een suggestie zoals meer aan taakspecialisatie doen is mooi maar biedt helaas weinig perspectief. De minister – toen nog Kamerlid – schreef zelf in 2003 als voorzitter van de Commissie Van Middelkoop het rapport 'Taakspecialisatie: het schiet niet echt op'. Doelmatigheid moet de minister binnen de eigen begroting vinden. Van bijstellingen in de Marinestudie naar aanleiding van 'Wereldwijd Dienstbaar' werd nog niets vernomen.

Bij defensiebestedingen gaat het in de eerste plaats om politieke wil. Van Middelkoop wil daarom graag de substantiële en realistische NAVO-norm gehanteerd zien dat 2% van het Bruto Nationaal Product (BNP) besteed wordt aan zijn begroting. Binnen onze regering, zo bleek tijdens de recente Verantwoordingsdebatten, is er geen draagvlak om het budget van 1,4% BNP structureel te verhogen. Wel zijn er wat injecties ten behoeve van de ISAF-operatie, dat moet ook: het budget van 2007 werd alleen al met 98 miljoen overschreden of te wel ruim tweederde meer dan begroot. Het budget knelt, er is sprake van geringe financiële flexibiliteit en hogere technische eisen maken nieuw materieel veel duurder. Of de minister voldoende investeringsbudget heeft, is daardoor onzeker. Nu besteedt hij al ongeveer 16% van zijn beschikbare budget aan investeringen in nieuw materieel. Dat zal flink hoger worden als, zoals de minister zelf stelt, "door versnelde slijtage de levensduur van wapens afneemt". Verwachtbaar is dat plannen zoals de Marinestudie om onontkoombare budgettaire redenen wezenlijk bijgesteld moeten worden.

De onlangs verschenen brief van de minister met het plan van aanpak om de defensiebestedingen tegen het licht te houden heeft een veelzeggende titel: 'Verkenningen naar betaalbaarheid'. Hoe de marine hierin staat is niet alleen een politieke keuze maar ook een van de minister. Het is mooi dat hij meent dat in de marine niet gesneden mag worden en dat de marine op lange termijn weer een nieuwe betekenis gaat krijgen, de vraag is of hij zijn rug recht kan en zal houden als het zware weer over ons heen komt.

De spanning in de defensiebegroting leidt tot een onderzoek naar de relatie tussen ambitie, middelen en geld – zowel intern als extern. Logisch, de wereld om ons heen verandert in rap tempo bovendien komen tijdens recente en huidige missies tekortkomingen in onze krijgsmacht aan het licht. De forse financiële problemen en het grote aantal onvervulde vacatures zetten daarom vooral vraagtekens bij het ambitieniveau. De krijgsmacht heeft hier natuurlijk zijn ideeën over, er is beslist sprake van een gedegen visie maar alles staat of valt met de ambities van onze politieke broodheren. Zij committeren zich aan brede beleidsdoelstellingen op basis van hun verkiezingsbeloftes, maar ook zij kunnen iedere euro maar een keer uitgeven.

In de huidige politieke consternatie staat de marine onder druk. Of "het drijfvermogen van de marine in het moeras van de alledaagse waan is gewaarborgd", zoals Van Sprang en De Jonge stellen, is de vraag. Uit de politieke en ministeriele haalbaarheid en betaalbaarheid zal moeten blijken of de volledige Marinestudie, hoe internationaal verstandig ook, wordt uitgevoerd. Of het nu gaat om de resultaten bij inzet of wat betreft de visie die ten grondslag ligt aan de Marinestudie, voor de toekomst gaat het om de verkrijging van de benodigde fondsen zonder daarbij dit geldprobleem naar landmacht of luchtmacht te verschuiven. Echter, het is moeilijk argumenteren voor een hogere defensiebegroting met niet- of beperkt zichtbare delen van de krijgsmacht. Ik ben overtuigd van de noodzaak van een volwaardige, expeditieaire zeemacht en de grote inzet met pico operationele resultaten die marinemensen en marine-eenheden waar ook ter wereld leveren. Maar het gaat erom of de rest van Nederland dat ook is.

LNTKOLMARN S. drs. A.J.E. Wagemaker MA

Het zijn van MC'er: pré of nee?

terugkoppeling van symposium over medezeggenschap

• door KTZA b.d. P.J.G. van Sprang, medewerker Medezeggenschap van de KVMO/FVNO | MHB

Op 4 juni jl. vond in Oirschot een symposium plaats over medezeggenschap bij Defensie. Op dit symposium werd het nieuwe Besluit Medezeggenschap Defensie gelanceerd.

Hoofddirecteur Personeel Luitenant-generaal J.G.A. Leijh verwoordde in zijn inleiding medezeggenschap als “samen aan de slag”. De gezamenlijke inzet van het hoofd diensteneheid (HDE) en de medezeggenschapscommissie (MC) staat immers centraal als het gaat om de ontwikkeling van medezeggenschap binnen Defensie.

Medezeggenschap is niet op te leggen; regels en procedures zijn noodzakelijk maar niet voldoende. Medezeggenschap begint pas echt te leven als er sprake is van een heldere aanpak, openheid en sociaal leiderschap van werkgeverszijde. In een sterk hiërarchische organisatie als Defensie is vooral dit laatste aspect van belang. De HDE dient de MC-leden als volwaardige en gelijke overlegpartner te zien. Alleen dan kan er sprake zijn van open en reëel overleg. In zijn openingswoord stelde de directeur dat de weg naar inwerkingtreding van het nieuwe Besluit Medezeggenschap Defensie (BMD) nog niet gelopen is en dat er nog (afronzend) overleg moet plaatsvinden met de centrales van overheidspersoneel. Desalniettemin sprak hij de verwachting uit dat per 1 september a.s. het BMD nieuwe stijl zou kunnen worden ingevoerd. De KVMO, aangesloten bij de FVNO/MHB, sluit zich bij deze verwachting aan. Ik plaats hierbij wel de kanttekening dat er nog het nodige werk verricht moet worden, gezien het feit dat het zomerverlof aan de horizon gloort en dat de afgelopen maanden nagenoeg geen overleg over dit onderwerp heeft plaatsgevonden.

Voor Leijh staat de vraag “hoe gaan we met elkaar om” centraal. Daarnaast moet ervoor gezorgd worden dat medewerkers bij elkaar betrokken zijn en (daardoor) echt gaan meepraten. Dit gaat alleen lukken als de cultuur rondom medezeggenschap in positieve zin gaat veranderen. Gaat het Defensie deze keer wel lukken om er voor te zorgen dat medezeggenschapscommissies niet gezien worden als ‘lastige vertegenwoordigers van het personeel’ maar als een gelijkwaardige partij die bijdraagt aan het optimaliseren van het werkproces?

Alles staat of valt dus met de cultuurverandering (sociaal leiderschap) binnen Defensie. De HDP en de centrales kunnen van alles en nog wat aan het papier toevertrouwen maar als dit op de werkvloer niet wordt opgepikt zal het nieuwe BMD verworden tot een doodgeboren kindje.

Bijzondere aanpak

Aan de staatssecretaris en de (plv.) commandanten van de defensieonderdelen zal het niet liggen. Het unieke van het symposium was het feit dat zij allemaal een bijdrage leverden door bovenvermelde ontwikkeling vanuit hun eigen achtergrond toe te lichten en te onderschrijven dat een goed MC-overleg voor Defensie van groot belang is. Staatssecretaris De Vries gaf aan dat hij had opgekeken bij het zien van het programma. “Alleen de top” werd immers aan het woord gelaten en hij had zich afgevraagd of dit wel een goede benadering was. Bij hem staat voorop dat er (voldoende) draagvlak moet worden geschapen om in de nabije toekomst aan de rit te gaan. Hiertoe zal er bij ieder defensieonderdeel een follow-up sessie worden gehouden om zo iedereen die geïnteresseerd is te bereiken.

De staatssecretaris nam op deze dag ook een politiek besluit. Hij gaf aan dat er zo spoedig mogelijk na inwerkingtreding van het BMD een Centrale Medezeggenschapscommissie (CMC) moet worden ingesteld. Ik ben hier voorstander van maar dan zal er nog wel moeten worden gesproken over wie er in deze hoogste laag van medezeggenschap binnen Defensie zal plaatsnemen.

Gevaren op de loer

In het selecte gezelschap was er één “tegenstander” te vinden van het besluit medezeggenschap: Ltgen J. Jansen, net een week aangekomen als Commandant Luchtstrijdkrachten, kwam met een sterk openingsstatement: ‘Ik heb geen BMD nodig en ik ben vrijwel altijd kort van stof.’

Een opmerkelijke stellingname. Kort van stof impliceert in defensiekringen veelal ‘uitvoeren mars’ en dit is nu juist niet wat bedoeld wordt met reëel en open overleg.

Daarnaast bleek uit zijn presentatie dat de nieuwe CLSK nog niet goed is geïnformeerd over de verschillen tussen medezeggenschap en het georganiseerd overleg (het ‘domein’ van de centrales van overheidspersoneel). De voorbeelden die hij naar voren bracht waren namelijk algemene personele aspecten en overleg hierover hoort plaats te vinden aan de tafel van het georganiseerd overleg. Ik voorzie de komende jaren dan ook een tweestrijd tussen de centrales van overheidspersoneel en de medezeggenschap als de verschillende domeinen niet goed worden afgebakend. Dit moet snel en goed gebeuren, anders wordt er teveel negatieve energie

gestoken in het onderling bestrijden van de reikwijdte van de verschillende domeinen. De werkgever kan hier garen bij spinnen. HDE'en en de MC-leden moeten dus goed op de hoogte zijn welk onderwerp tot wiens domein behoort.

Er zullen echter altijd onderwerpen zijn die door beide partijen kunnen worden opgepakt. Het gevaar ligt op de loer dat in dit schemergebied onderwerpen dan juist onbesproken blijven, omdat beide partijen verwachten dat de ander die oppikt.

Bij problemen

De Commandant Commando DienstenCentra, mevrouw drs. M. Gout-van Sinderen, gaf aan dat zij het een pluspunt vindt dat er een spelregel (het nieuwe BMD) aankomt. Uit ervaring kon zij vertellen dat de regels niet altijd nodig zijn maar dat iedereen bij problemen in het MC-overleg er (terecht) op terug wil kunnen vallen.

Tijdens de discussie waren de aanwezigen het er over eens dat er alles aan gedaan moet worden om een geschillenprocedure te voorkomen. De inschakeling van een mediator verdient de voorkeur. Ik kan me hier bij aansluiten, mits de mediator daadwerkelijk boven de partijen kan en mag gaan staan. Als dit namelijk niet het geval is wordt het alleen maar een extra (bureaucratische) stap voordat men daadwerkelijk naar de geschillencommissie mag stappen.

Medezeggenschap op post: alle hens aan dek

Plaatsvervangend Commandant Zeestrijdkrachten, SBN W. Nagtegaal, zette uiteen dat wat hem betreft de medezeggenschap op de rollenkaart kan worden opgenomen. Daarmee zou het, conform alle andere voorkomende rollen, een integraal onderdeel moeten zijn van bijkomende werkzaamheden, naast ieders primaire taak aan boord van een schip of bij een eenheid.

Hij memoreerde de toename van het aantal officieren dat momenteel deel uitmaakt van een medezeggenschapscommissie; een positieve ontwikkeling. Hij stelde als kernpunt van zijn betoog dat het bij medezeggenschap gaat om het motto "it takes two to tango".

P-CZSK vroeg wederom aandacht voor de continuïteit van de medezeggenschap. Door de veelvuldige overplaatsingen en individuele uitzendingen komt het vaak voor dat het aantal MC-leden onder de ondergrens schiet en hiermee haar bestaansrecht verliest.

In het BMD wordt de nodige aandacht aan dit probleem besteed. Zo mag men een tijdelijke vacature opvullen vanuit de kandidatenlijsten van de laatste MC-verkiezing. Voor structurele vacatures mag men een verkiezing uitschrijven om deze vacatures te vullen. Niet de hele MC hoeft dus af te treden en zich verkiesbaar te stellen.

MC'er: een pre of een nee?

Tijdens het symposium werd veelvuldig gesproken over het gevoel dat bij veel defensiemedewerkers leeft, dat de organisatie veelal negatief reageert op het MC-schap. Dit heeft natuurlijk alles te maken met reeds genoemde hiërarchische cultuur binnen Defensie.

De Commandant der Strijdkrachten, Gen P. van Uhm hield een pleidooi voor de twee naar zijn mening zeer op elkaar aansluitende begrippen "medezeggenschap" en "cultuur". In een kort betoog legde hij daarbij tevens een link naar het motto van de dag, "Samen aan de Slag", en stelde dat Defensie er voor moet zorgdragen dat mensen die met elkaar werken, goed opgeleid moeten zijn en respect voor elkaar moeten hebben.

Ik kan dit helemaal onderschrijven. Bij Defensie is het niet alleen werken met elkaar. Werken bij Defensie houdt namelijk in veel gevallen in dat men gedurende een aanzienlijke periode met de eenheid, woont, werkt en recreëert. Saamhorigheid is dan ook van groot belang voor de output van de eenheid.

Tijdens de discussie werd geopperd dat in het personeelsdossier moet worden opgenomen dat iemand in een MC heeft gezeten. Dit kan bijvoorbeeld door een verwijzing op te nemen in een functioneringsgesprek of beoordeling. Op deze wijze zou het zijn van een MC'er een pre kunnen worden. Probleem daarbij is dat de beoordelaar vaak niet het hoofd van de diensteenheid is met wie het overleg wordt gevoerd. Laatstgenoemde kan zeer positief zijn over het functioneren van de MC'er terwijl de beoordelaar betrokkene juist veelvuldig mist op zijn werk en met diens lidmaatschap van de MC dus negatieve associaties heeft. Dan kan het zijn van MC'er een nee worden. Om dat te voorkomen moet er een link tussen beide functionarissen worden gelegd, bijvoorbeeld dat het hoofd van dienst de beoordeling tekent voor gezien, onder aantekening dat betrokkene in zijn (neven) functie als MC'er, etc etc..

Hoe nu verder?

In het begin van dit artikel staat dat het nieuwe BMD op 1 september van kracht wordt. Het overleg erover is echter nog niet afgerond.

Zo staat op de overlegagenda nog de accordering van alle bij de invoering van het Besluit Medezeggenschap Defensie behorende (neven)maatregelen. Niet in het minst hoort daar bij de bespreking van de gebruikershandleiding en de bij de invoering van het BMD horende maatregelen om een cultuurverandering binnen Defensie tot stand te brengen.

De verwijzing in het AMAR/BARD, dat een MC'er wordt vrijgesteld om zijn/haar werkzaamheden ten behoeve van een MC te kunnen verrichten, is alleen van enigerlei waarde als een afdelingshoofd hier in de taakplanning rekening mee houdt. Opmerkingen als, 'moet je nu al weer naar het MC-overleg?' of 'dit dossier moet echter nog wel af vandaag' worden helaas nog te vaak gemaakt.

Het is daarom goed dat de top van Defensie zich positief uitspreekt over de medezeggenschap. Dit zal door de MC-leden als een warme douche worden ervaren. Het wordt hoog tijd dat de laatste puntjes op de i worden gezet.

Ik roep de werkgever dan ook op om niet meer rond de hete brei heen te draaien en het laatste heikele punt "Regeling Overlegprocedures bij Reorganisaties" ter onderhandeling aan het overleg aan te bieden.

Rechts, Fred van den Brink

Wat is de taak van de Operationele Mentor and Liaison Teams en waar werkte u?

‘De OMLT’s zijn een belangrijk element van de ISAF-missie en dragen zorg voor de training, mentoring en begeleiding bij operationele activiteiten van de zg. ANA-eenheden (Afghanistan National Army). Wij begonnen op drie locaties Tarin Kowt, Deh Rawod en Kandahar. In Kandahar werden de mannen, na hun basis opleiding, verder opgeleid. Vervolgens werden de eenheden over de twee andere locaties gerouleerd om operationeel te worden ingezet. In Tarin Kowt was er een team van zes KL-ers en een marinier. In Deh Rawod waren vijf mariniers onder leiding van een luitenant. De rest van het mariniersdetachement bevond zich in Kandahar. In oktober 2007 zijn alle teams verplaatst naar Tarin Kowt.’

Wat is het belang van de OMLT’s?

‘Tot de verlenging van de missie werden de OMLT’s door Nederland gezien als een schakel tussen de Task Force Uruzgan en de inzet van de ANA. Nu, na de verlenging, is - mede door de uitbreiding van de ANA (tot de sterkte van een brigade in Uruzgan) en het besef dat de ANA uiteindelijk de *way out of* Uruzgan betekent voor NAVO-troepen - het aantal OMLT’s stevig uitgebreid.

Hoe vallen de OMLTS binnen Task Force Uruzgan?

‘De OMLT’s zijn ondergebracht in de ANA-bataljons, brigades en divisies en hoofdkwartieren. Naast Nederland dragen de volgende landen actief bij aan de OMLT’s en de ETT’s (embedded trai-

Operationele Mentor and Liaison Teams in Uruzgan

Majoor der mariniers Fred van den Brink was van mei tot begin december 2007 leider van het OMLT III-mariniersteam in Uruzgan. Het Marineblad sprak met hem.

• Interview: D. Bosch

ning teams): Canada, Kroatië, Frankrijk, Italië, Polen, Spanje, Groot-Brittannië, Verenigde Staten en Duitsland. In Kandahar zetten de Canadezen een team in ter grootte van een bataljonsstaf, ongeveer 180 man. Ter vergelijking: Nederland zet vanaf oktober 2007 maximaal 85 man in, ongeveer de helft. De Nederlandse bijdrage bestaat uit twee infanterie OMLT’s van ieder 24 man, een van de KL en een van het Korps. Ieder team is groot genoeg om een infanterie bataljon te begeleiden. Daarnaast was er een OMLT-brigadestafteam en een logistiek OMLT. Naast het begeleiden van de ANA-brigadestaf, stuurt de OMLT brigadestaf de infanterie OMLT’s aan wat betreft inzet en logistiek.’

Hoe heeft u zich voorbereid?

‘Van januari tot mei 2007 hebben we veel met elkaar, maar ook samen met de KL geïmproviseerd. Vanaf het begin was er het besef dat het beoefenen van de *drills* en schietvaardigheid erg belangrijk waren. Dit is dan ook intensief beoefend. Daarnaast hebben wij de opleiding gelegenheidswaarnemer in ‘t Harde gevolgd en diverse andere cursussen. Tevens is er met het OMLT van de landmacht een 14-daagse, specifieke voor OMLT’s opgezette cursus gevolgd in Hohenfels.’

Wat is de rol van de officier in het OMLT?

‘De officier is de mentor van de bataljonscommandant van de ANA. Zie hem als adviseur, als de man die tips en *tools* geeft. Ook is hij de vraagbaak en mentor van de Afghaanse bataljonscommandant (LTCOL) en de S3 van het bataljon. We zien vooruitgang in de opbouw van de ANA in Uruzgan.

Ik denk daarbij met een goed gevoel terug aan de grote verplaatsing vanuit Kandahar naar Tarin Kowt in oktober 2007. Bij deze verplaatsing van het bataljon (alle OMLT’s en het Afghaanse materiaal en personeel gingen over de weg naar Tarin Kowt) was ik package commander. Dit moest voor de inval van de winter gebeuren anders zou de ontplooiing van de brigade met zes maanden moeten worden uitgesteld. Als package commander bevond ik mij daar waar ik het beste overzicht had tijdens de verplaatsing. De hele colonne bestond uit bijna 400 man, 300 van de ANA, 50 man OMLT en nog 50 man in *support*. Samen meer dan 225 voertuigen, ondersteund door Apaches en Fix Wing. Je ziet dan ook de grote voordelen van *aircover*. Niet ver van de voormalige FOB (*forward operating base*) Martello probeerde een aantal

OMF (*Opposing Militant Forces*) een IED (*Improvised Explosive Device*) te leggen. Hier wordt dan op gepaste wijze door de Apache mee afgerekend!

Hoe deed u dat, leidinggeven aan ANA-troepen?

‘Laten zien dat je de mensen respecteert. Beseft moet worden dat veel Afghaanse militairen (soms jarenlang) gediend hebben bij de Mudjahadien en in gevecht zijn geweest met het Rode Russische leger. Later vochten ze tegen de Taliban. Je moet ze in hun waarde laten. Daarnaast weten we dat de bataljonscommandant soms, via de brigadecommandant, *direct orders* krijgt van President Karzai. Ik heb het meegemaakt dat in de nacht een deel van de eenheid vertrok, om pas weer enkele dagen later terug te keren.

Wat betreft planning moesten wij ze nog een aantal zaken leren. Vaak bleek dat er onvoldoende water, voeding en de noodzakelijke verbindingsmiddelen waren meegenomen. Ze gingen er vanuit dat ze van de lokale bevolking zouden krijgen. Wij lieten ze zien dat dit kon leiden tot een negatieve ontvangst omdat de bevolking daardoor zelf voorraden ging missen.

Ook schenk ik veel vertrouwen in de onderofficieren van het Korps. De kaderleden van de mariniers doen op hun beurt dat weer naar de Afghanen toe. Zo hebben we ook in het Afghaanse bataljon de ‘Keek op de week’ geïntroduceerd, waarbij de kaderleden in een groot gespreksgroep de week doornemen. Voor de officieren was het even wennen, maar het werkte. Schenk ze vertrouwen en het werkt. Communiceer!’

In uw periode zijn er veel TIC's geweest (troops in contact). Hoe heeft u dit beleefd?

‘Heel bijzonder. De adrenaline stroomt door je lichaam, allerlei ongemakken vallen weg en je bent maximaal geconcentreerd. In de omgeving zijn regelmatig andere operaties gaande. Als gevolg daarvan valt de Taliban dan aan en moeten wij reageren. We zijn dan door onze training en wapens toch superieur aan de Taliban. Je rapporteert aan de Operationele cell van de Task Force Uruzgan over wat er heeft plaatsgevonden. De maximale aandacht gaat uit naar de ANA. Dit gebeurt meestal in de avond met een kopje Chai, Afghaanse thee, om te peilen hoe ze in hun vel steken op dat moment en hoe zij het hebben ervaren.’

Wat is uw leiderschapsstijl?

‘Ik delegeer veel aan mijn onderofficieren. Ik geef informatie, vertel mijn bedoelingen en ik weet dat mijn kader aan de slag kan. Ik schat wel de zelfstandigheid in van de kaderleden. Ook kijk ik wie bij wie past. Ik praat veel met iedereen. Niet zozeer over de uitvoering maar of iedereen zich goed voelt en zich gewaardeerd weet.’

Bij het Korps spreekt men van Actie intelligentie (besluitvaardigheid, keuze van geweld (proportioneel en subsidiair), het juist toepassen van geweld, zelfverzekerdheid, initiatief en hoe komt de operator/marinier over). Hoe is dat bij OMLT?

‘Een van mijn kaderleden was een model marinier. Een supervoor-

beeld voor de Afghanen. Zijn gedrag dwong zeer veel respect af bij de ANA. Hij was ook echt geïnteresseerd in de soldaten. Dat voelde men, daardoor kreeg hij ook veel respect. De ANA liep met hem weg. Ook een kaderlid dat zeer goed de zaken operationeel voor elkaar had, op en top professional, werd gerespecteerd.’

Hoe ervaart u de werkdruk van de OMLT's?

‘Als zeer hoog. Op vrijdag hielden we onze rustdag. Echt vrij was je eigenlijk nooit. De missie kent geen werkweek. Het is een missie. Het gaat alsmaar door. Een probleem was onze R&R-periode. Je wist niet precies wanneer je naar Nederland vloog en wanneer je terug kon. Een groep is vijf weken in Nederland geweest, al die weken moest de rest ook de taken van hen doen. Eigenlijk is een zodanig onderbreking niet goed. Toch weet je als commandant dat het goed is dat iedereen eventjes uit de zware werkzaamheden kan stappen.

Dit is de zwaarste missie geweest voor de meeste mariniers. Reguliere troepen komen uit het veld en beginnen aan een korte rust. Voor de OMLT's is dat er niet. Je moet direct weer aan de slag. Velen verkijken zich op de ‘m’ van mentoring. Bij het mentoren stopt het niet bij het binnenrijden van de kazernepoort.’

Bent u voldaan teruggekeerd van de missie?

‘Zeer zeker wel. Al tijdens mijn aanwezigheid kregen we reacties dat het ANA bataljon dat wij voor de Canadezen hadden opgewerkt, goed werk verrichtte in de provincie Kandahar. Ze waren professioneel bezig, ze opereerden zelfstandig, deden goede plannings, en voerden hun plannen ook uit. Je ziet dat je iets bereikt. Ze doen het goed. Wat ook heel goed voelde was het feit dat in oktober 2007 de instelling van een brigadestaf een feit werd. Hiermee kwam er een einde aan het gevoel dat je er alleen voor stond. Vanaf toen kon je terugvallen op een staf die er speciaal voor de ANA en het OMLT was.’

Was alles goed geregeld bij terugkeer?

‘Het functietoewijzingsproces is soms stroef. Je bent er maanden uit, zaken veranderen en plotseling kun je een functie niet meer vervullen. Dan kom je niet lekker terug. We horen wel vaker dat bij individuele uitzendingen het onvoldoende wordt gecoördineerd. Mijn ervaring is geweest dat de opvang bij terugkomst goed was. Er was veel waardering, Brigadegeneraal Verkerk was aanwezig, prima aandacht.’

Jeremy Black:

‘operationeel-tactisch overwicht is

Jeremy Black (1955), hoogleraar moderne geschiedenis in Exeter, is auteur van meer dan vijftig boeken over militaire geschiedenis en internationale betrekkingen. Hij legt de nadruk op de rol van maatschappelijke en culturele factoren bij de ontwikkeling van het krijgsbedrijf en de uitkomst van militaire conflicten.

In die zin valt hij wel te vergelijken met strategische denkers als Samuel Huntington, die in *The Clash of Civilizations* het toekomstbeeld schetst van een wereld die verdeeld is langs politiek-culturele scheidslijnen, maar hij heeft meer oog voor detail. Onlangs publiceerde hij *War and the World: Military Power and the Fate of Continents, 1450-2000* waarin hij afrekent met het door Paul Kennedy geïntroduceerde begrip “Imperial Overstretch”.

Enkele maanden geleden bezocht Jeremy Black Nederland op uitnodiging van de *Netherlands Intelligence Studies Association* om enkele lezingen te geven over spionage en internationale betrekkingen. Het is een goede gelegenheid voor een kennismaking. Black is een boomlange, buitengewoon levendige wetenschapsman die graag het debat zoekt, waarbij hij handig gebruik weet te maken van een enorme belezenheid. Hij rijdt geen auto, gebruikt niet graag een computer en heeft, naar eigen zeggen, weinig op met machines. Het zijn opmerkelijke voorkeuren voor een militair historicus die uitspraken doet over de rol van technologische vernieuwing in het krijgsbedrijf.

Professor Black, in uw boek *Rethinking Military History* uit 2004 pleit u voor een grotere aandacht voor niet-technologische elementen in het krijgsbedrijf. Kunt u dat toelichten?

‘In de militaire geschiedschrijving wordt er vaak stilzwijgend vanuit gegaan dat de partij met de beste wapens ook de overwinning behaalt. Technologische vooruitgang speelt in dat geval een doorslaggevende rol. Daarbij wordt wel eens over het hoofd gezien dat de ene krijgsmacht de andere niet is. Taakstelling en strategie kunnen van geval tot geval sterk verschillen. Dat heeft tot gevolg dat de gevechtskracht van een tegenstander niet uitsluitend valt te bepalen op basis van het aantal manschappen en het peil van hun bewapening.’

niet genoeg om een oorlog te winnen'

Is de fixatie op technologische vooruitgang niet een beetje kortzichtig?

'Het gaat hier om een misverstand dat diep in de westerse cultuur is verankerd. In een western uit de vijftiger jaren met James Stewart in de hoofdrol wordt bijvoorbeeld opgemerkt: "The man with the Winchester always wins". Een Winchester is een voor de negentiende eeuw uiterst geavanceerd repeteregeweer. In de film loopt het uiteindelijk anders, maar de toon is gezet.'

Kunt u een voorbeeld noemen dat de rol van de technologie relativeert?

'Westerse legers hebben tot het einde van de achttiende eeuw nederlagen geleden tegen Ottomaanse legers op de Balkan of tegen de legers van islamitische overheersers in India, en dat op een moment dat de "militaire revolutie" al ruim haar beslag had gekregen. Het lijkt er op dat de massale inzet van vuurwapens en

'In de militaire geschiedschrijving wordt er vaak stilzwijgend vanuit gegaan dat de partij met de beste wapens ook de overwinning behaalt.'

infanterie, gepaard gaande met een strakke organisatie en rigide disciplinerings, vooral succesvol is geweest in Europa en in Latijns-Amerika. In het Midden-Oosten waren snelle, maar min of meer ongeordend optrekkende, cavalerie-eenheden nog lange tijd in het voordeel. Van een kolonisatie door westerse mogendheden is dan ook pas in de twintigste eeuw sprake geweest, op een moment dat de motorisering van gevechtseenheden een feit werd.'

Hoe verklaart u dan de kolonisatie van India, of van het latere Indonesië, door de Britten, respectievelijk de Nederlanders, rond het jaar 1800?

'Voor een deel zou ik dat willen toeschrijven aan verbeterde transport- en communicatiemiddelen. Ik heb niet willen beweren dat technologische ontwikkelingen niet belangrijk zijn, maar daarbij mag men zich niet beperken tot de ontwikkeling van militaire technologie. In sommige gevallen kan de toepassing van civiele technologieën van grotere betekenis blijken te zijn geweest. De introductie van succesvolle vaccinatie technieken door het

Pruisische leger tijdens de Frans-Duitse oorlog is vermoedelijk van groter belang geweest voor het behalen van een Duitse overwinning in 1870 dan het bewapeningsniveau, want dat ging tussen de partijen ongeveer gelijk op. Ik ageer tegen de fixatie op het wapentuig.'

Dat lijkt me tot op zekere hoogte in strijd met wat Paul Kennedy beweert in *Rise and Fall of the Great Powers*. Hij lijkt een objectieve maatstaf te kunnen hanteren voor het militaire gewicht van wereldrijken.

'Paul Kennedy schreef zijn boek in 1988 om op grond van historische analogieën aan te tonen dat de dagen van de VS als wereldmacht waren geteld omdat dit land te veel belangen te verdedigen zou hebben in alle mogelijke uithoeken van de wereld. Maar Kennedy baseert zijn inschatting van het relatieve gewicht van grote mogendheden op een louter kwantitatieve analyse van manschappen en materieel. De hamvraag is natuurlijk welke strategische doelstellingen in concrete gevallen zijn of worden nagestreefd. Voor continentale mogendheden als Rusland en China vallen die heel anders uit dan voor maritieme mogendheden als Spanje, Engeland of de VS. Maar de continentale mogendheden komen in het boek van Kennedy nauwelijks voor. Daardoor heeft hij de instorting van de Sovjet-Unie niet zien aankomen, en de VS zijn veel later in de problemen gekomen dan je op grond van zijn analyse zou verwachten.'

Welke gevolgen heeft dit nu voor de organisatie van het inlichtingenwerk?

'Militaire inlichtingendiensten hebben zich lange tijd uitsluitend bezig gehouden met het bepalen van de gevechtskracht van de vijand, in tactische en operationele zin, en niet met het achterhalen van taakstellingen of strategische opvattingen. Het probleem kan aardig worden geïllustreerd aan de hand van een opmerking van de Schotse historicus Niall Ferguson [auteur van onder meer: *The War of the World* uit 2006. KdL], die ooit zei dat het Duitse leger in de Eerste en in de Tweede Wereldoorlog superieur was. Dat kan zijn, maar de Duitsers hebben beide oorlogen wel verloren doordat de geallieerden veel beter in staat bleken het verlies aan manschappen en materieel te compenseren. Een inschatting van het operationele vermogen van het Duitse leger legt dat aspect niet bloot.'

Is dit ook van toepassing op de situatie van dit moment?

‘De VS hebben grootscheeps geïnvesteerd in de aanleg van een wereldomvattend netwerk van spionagesatellieten, dat elke verplaatsing van een militair voertuig op de vierkante meter nauwkeurig registreert. Het idee daarachter is dat inlichtingendiensten zich uitsluitend hoeven bezig te houden met de identificatie van doelwitten. Maar datzelfde netwerk is volstrekt ontoereikend om de voorbereiding van kleinschalige guerrilla- of terreuracties te onderkennen. Dergelijke acties zijn alleen tijdig te signaleren als je beschikt over rechtstreekse informatie uit het vijandige kamp, dat wil dus zeggen over informanten ter plaatse. De aanslagen van 11 september 2001 hebben aan het licht gebracht dat de Amerikanen hun inlichtingencapaciteit op de grond, bijvoorbeeld in Afghanistan, te lang verwaarloosd hadden.’

De Amerikaanse hoogleraar Samuel Huntington, auteur van *The Clash of Civilizations* voorspelde in 1993 het ontstaan van een multipolaire wereld met breukvlakken langs culturele lijnen. Hij noemt India, China, en de islamitische wereld als nieuwe machtsblokken die zich ook door de inrichting van hun maatschappij blijvend van het westen zullen onderscheiden. Komt dat niet overeen met uw pleidooi voor het toekennen van een groter gewicht aan culturele verschillen in de militaire geschiedschrijving?

‘Het beeld dat Huntington geeft van de tegenstellingen tussen de beschavingen is naar mijn smaak wat te monolithisch. In de krijgswetenschap is het sinds enige tijd gebruikelijk om het slagen of falen van militaire bezettingen toe te schrijven aan “strategische cultuur”. Dat kan heel vruchtbaar zijn, bijvoorbeeld als men wil verklaren waarom Duitsland, Japan en Italië tussen 1945 en 1950 relatief makkelijk gepacificeerd konden worden, maar Irak in 2004 niet. De bereidheid om zich neer te leggen bij een nederlaag,

maar ook de wil om verliezen te accepteren is cultureel bepaald. Maar daarbij mag je niet uit het oog verliezen dat de strategische cultuur in de Arabische wereld tussen het ene en het andere land hemelsbreed kan verschillen en dat het gedrag van individuen ook volstrekt niet tot die cultuur herleidbaar hoeft te zijn. In de realiteit van het krijgsbedrijf spelen ruis en onvoorspelbaarheid vaak een doorslaggevende rol.’

U bent heel breed georiënteerd. U heeft geschreven over militaire geschiedenis vanaf de veertiende eeuw tot nu, maar ook over diplomatieke en persgeschiedenis sinds de achttiende eeuw en over de ontwikkeling van de consumptiemaatschappij in Engeland en Amerika. Mag ik dat in verband brengen met uw belangstelling voor de strategische dimensie van militaire conflicten?

‘Tot op zekere hoogte wel. In de huidige consumptiemaatschappij is de bereidheid om levens op te offeren veel kleiner dan vijftig jaar geleden. Dit stelt bepaalde grenzen aan de militaire avonturen die westerse mogendheden kunnen ondernemen. In de tweede helft van de zeventiende en de achttiende eeuw werden de oorlogen uitgevochten door huurlegers, die op de been werden gebracht door regeringen die niet of nauwelijks rekening hoefden te houden met een publieke opinie. Dat maakt een enorm verschil.’

Welke rol moet je toekennen aan de stormachtige ontwikkeling van de media de laatste jaren?

‘Die is van groot belang. De filtering van berichtgeving over gevechtshandelingen is steeds moeilijker geworden en de publieke opinie is daardoor ook veel wispelturiger geworden. Amateurbeelden van gevechtshandelingen kunnen makkelijk de indruk wekken dat een militaire operatie dreigt te mislukken, terwijl daar in het hoofdkwartier op goede gronden heel anders over wordt gedacht.’

Uw brede benadering is onder historici nogal ongebruikelijk. Wordt u dat wel eens kwalijk genomen?

‘Enkele jaren geleden hield ik een lezing in Cambridge. In de pauze stond ik in het herentoilet mijn handen te wassen. De historicus Derek Beales, een specialist op het gebied van de zestiende, zeventiende en achttiende eeuw die die avond als gastheer optrad, stond naast mij en zei, terwijl hij in de spiegel naar mij keek: “History is like shaving: one shouldn’t do too little, and one shouldn’t do too much.”’

dr. K. de Leeuw is lid van de *Netherlands Intelligence Studies Association* en wetenschappelijk onderzoeker naar en publicist over de geschiedenis van de ontwikkeling van code-apparatuur en systemen.

Prof. dr. J. (Ko) Colijn is defensiespecialist, redacteur van *Vrij Nederland* en hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

Uitbesteed en afgeserveerd

Nooit is de Nederlandse krijgsmacht zo vaak bij internationale gewapende conflicten betrokken geweest als nu – sinds het eind van de Koude Oorlog bij meer dan 40. Lang niet altijd meer treden we op tegen staten. In de laatste *Human Security Brief* (een maand oud) is de *state on state war* zelfs helemaal uit de statistiek verdwenen.

We gaan nooit alleen op pad. We treden alleen op in vaste verbanden of met gelegenheidsbondgenoten. En we leiden en pas-sant lokale soldaten op, het expeditionaire optreden krijgt bijna een educatief doel. De inzet is dus omvangrijk, frequent, gevarieerd en door locale omstandigheden ook knap ingewikkeld. Een standaarduitvoering van een missie bestaat niet meer, het is vaak roeien met heel specifieke riemen. In Afghanistan moest pijlsnel tot aanschaf van de Bushmaster worden overgegaan. Dat kon alleen met door de Australische producent geleverde ondersteuning. Een voorbeeld dat niet alleen staat. Om goed te kunnen optreden in verre missies is inhuur van private sector onvermijdelijk geworden. Dat is niet louter een kwestie van geld besparen, zonder particuliere beveiligers of onderhoudsmonteurs zou de krijgsmacht niet flexibel genoeg zijn voor dergelijke operaties. Maar even onvermijdelijk als *outsourcing* is, zijn de problemen die je daarmee binnenhaalt. Om die reden kwam de AIV (Adviesraad Internationale Vraagstukken) eind 2007 met een rapport dat niet enthousiast was over dit soort privatisering. Voor die slotsom had de AIV geen Blackwater-affaire nodig. In haar analyse concludeerde de raad dat Nederland al genoeg

**maar even
onvermijdelijk als
outsourcing is, zijn
de problemen die je
daarmee
binnenhaalt**

andere risico's liep. In Afghanistan - waar halverwege de ISAF-missie al meer dan 150 miljoen euro aan *private military companies* is uitgegeven - is Nederland 'operationeel afhankelijk' van private militaire bedrijven. De beveiliging van Kamp Holland door het Afghaanse bedrijf ASG is daarvan maar een voorbeeld, de bevoorrading van brandstoffen door Danish Camp Supply (50.000 liter per dag) een ander. Ook de beveiliging van de *supply line* Karachi-Kandahar-Uruzgan is uitbesteed. Als DSC het wil, staat de voedsel- en brandstofvoorziening stil. Bovendien doemt het probleem op dat een aanval door de Taliban op de konvooien kan leiden tot geweldsincidenten. Schietende particuliere beveiligers kunnen tot politieke en juridische problemen leiden.

Stel je voor dat zij losjes omgaan met de geweldsinstructie van de Nederlandse opdrachtgever – het winnen van de lokale *hearts and minds* zou er bepaald niet gemakkelijker op worden. Al met al adviseerde de AIV de Nederlandse regering dat de krijgsmacht te afhankelijk is en het geweldsmonopolie van de staat op de tocht staat.

Op 25 april jl. heeft het kabinet op de waarschuwende bevindingen van de AIV gereageerd. De conclusie liegt er niet om. Enkele zinnen uit de reactie spreken voor zichzelf:

- '...de regering (neemt) afstand van de conclusie van de AIV dat de Nederlandse krijgsmacht te afhankelijk is van private inhuur. Voor de uitvoering van het huidige ambitieniveau is ondersteuning door civiele partijen gewenst'.
- 'Lokale opstandigheden kunnen ertoe leiden dat het noodzakelijk is bewapend personeel in te huren. Het is dan ook niet wenselijk om de lokale inhuur van particuliere beveiligers categorisch uit te sluiten'.
- 'De aanbeveling van de AIV dat door Nederland ingehuurde bedrijven veiligheidstaken niet aan derden mogen uitbesteden, kan niet worden overgenomen'.
- De regering (kan) de conclusies en aanbevelingen van de AIV betreffende aansprakelijkheid van de Staat voor het handelen van civiele dienstverleners niet overnemen'.

De zin dat het huidige ambitieniveau niet is vol te houden zonder ondersteuning door civiele partijen - volgens de AIV met alle risico's van dien – is veelzeggend en stelt de Haagse politiek in feite voor de keus: accepteer die risico's of neem minder hooi op je vork. Voor dat laatste kiest het huidige kabinet dus niet. Het blijft kiezen voor het driegangenmenu van het huidige ambitieniveau. De dagschotel van de AIV is afgeserveerd.

NIEUWE
RUBRIEK!

Gelukkig keren er ook marineofficiëren terug. Soms na een betrekkelijk korte tijd, maar soms ook na vele jaren elders gewerkt te hebben. Deze ‘nieuwe’ collega’s komen aan het woord in de nieuwe rubriek “Terug bij de KM”. **MAJMARNs Harold Klooster** doet de aftrap.

Wat was de reden voor vertrek destijds?

‘Een combinatie van zaken. Toentertijd was ik opvolgend compagniescommandant bij de 1e Amfibische Gevechts Groep (1AGGP), vergelijkbaar met een mariniers infanteriebataljon. Destijds was je als officier bij het Korps regelmatig van huis (ca. 9 maanden per jaar); het thuisfront vond dat niet leuk. Op compagniesniveau deed je dezelfde oefeningen en trainingen als op pelotonsniveau. Het vooruitzicht, daarnaast, op vele staffuncties zag er op dat moment weinig uitnodigend uit. Ik vond toen dat als ik al een overstap naar de burgermaatschappij zou willen maken, ik dat dan op dat moment moest doen. Ik was nog relatief jong (29 jaar) en zou met de leidinggevende ervaring die ik bij de KM had opgedaan nog een goede carrière in de burgermaatschappij kunnen maken. De carrièremogelijkheden voor mariniers bij de KM waren op dat moment beperkt.’

Wat bent u gaan doen?

‘Ik ben gaan werken bij Philips Nederland als servicemanager. Dit was een leidinggevende functie bij de consumentenartikelen. Na 3 jaar ben ik overgestapt naar Philips International als areamanager voor componenten. Een salesfunctie waarbij elektronische componenten verkocht moesten worden aan landen achter het

Werken bij Defensie is niet langer een ‘life-time job’. Vroegtijdige uitstroom van personeel is inmiddels een gegeven. Goed opgeleide medewerkers vertrekken om elders een nieuwe carrière te starten. Vaak werken ze daar met veel plezier en succes, getuige ook de verhalen van ex-marinecollega’s in de rubriek “Na de KM”, in het Marineblad van het afgelopen anderhalf jaar.

Naam	: Harold Klooster
Geboortedatum	: 29 juli 1955
Rang	: Majoor der mariniers
Datum in dienst	: augustus 1976
Periode uit dienst	: april 1984 – juli 2005
Huidige functie	: Sr. Coördinator verbeteren bedrijfsvoering

IJzeren Gordijn. Dit varieerde van weerstandjes van minder dan 1 cent tot complete productielijnen van tientallen miljoenen gulden.

Na 8 jaar ben ik voor Bruynzeel Storage Systems gaan werken waar ik uiteindelijk marketingmanager en salesmanager ben geworden. Daar was ik wereldwijd verantwoordelijk voor de marketing en verkoop van (stalen, geautomatiseerde) opslag-systemen. Daarna werd ik gevraagd om directeur te worden van een relatief klein bedrijf (36 pers.) dat winkelinrichtingsystemen verkocht. Dit bedrijf verzorgde “turnkey” winkelprojecten voor winkelketens als oa. Praxis en Free Recordshop. Als algemeen directeur krijg je dan te maken met alle bedrijfsvoeringsaspecten als financiën, personeel, verkoop en inkoop. Na 6 jaar ben ik uiteindelijk als consultant voor eigen rekening gaan werken, waarbij ik voor diverse bedrijven opdrachten heb uitgevoerd.’

Waarom beviel het niet?

‘Ik kan niet zeggen dat het niet beviel. Uiteindelijk ben ik ruim 21 jaar in het burger bedrijfsleven werkzaam geweest. Wel heb ik altijd contact met (oud) korpsgenoten gehouden. Bijna ieder jaar bezocht ik de studiedag officieren der mariniers waarbij alle ontwikkelingen bij de mariniers werden toegelicht. Het korpsmotto “Eens marinier, altijd marinier” is altijd wel van toepassing gebleven.’

Waarom nu toch weer terug naar de KM?

Hoe is dat in zijn werk gegaan?

‘Op een van de studiedagen werd ik aangesproken door

Generaal-majoor van Ede die in hetzelfde jaar met mij de POTOM heeft doorlopen. Hij vroeg of ik geen zin had terug te komen naar de KM. In verband met de integratie van Vloot en Korps had men behoefte aan officieren die een bedrijfskundige ervaring hadden met daarbij marinierservaring. Ik heb toen een gesprek gehad op het hoofdkwartier waarbij de mogelijkheden voor mij bij de KM zijn doorgenomen. Het heeft uiteindelijk nog ruim een half jaar geduurd voordat het contract rond was. Men was niet gewend om te gaan met herintreders die na lange tijd terugkeren bij de KM. Al mijn dossiers en gegevens waren ver weg opgeborgen en zeer moeilijk toegankelijk.

De redenen om terug te keren waren ook hier divers. Eigenlijk had ik behoefte aan een prettige werkomgeving. Als consultant ben je doorgaans een eenling die voor een bepaalde periode bij een bedrijf een opdracht vervult en daarna weer vertrekt. Een band opbouwen met collega's is er niet bij. Daarnaast heb ik het bij de KM altijd goed naar mijn zin gehad. Het werk is afwisselend en het klinkt misschien vreemd, maar vaste banen bij het bedrijfsleven zijn doorgaans eentoniger dan bij de KM.

Ook was de keuze voor boordplaatsing bewust. Voor mijn thuisfront was het niet direct meer noodzakelijk om door de week thuis te zijn, de kinderen zijn oud genoeg. Bovendien had ik genoeg van het dagelijks heen en weer reizen; drie uur per dag in de files is een flinke belasting. Ik ben nu ook eindelijk in de gelegenheid eens wat meer tijd aan sporten te besteden. Dat is er de laatste jaren aardig bij in geschoten.'

Waar bent u geplaatst?

'Nu ben ik Sr. Coördinator verbeteren bedrijfsvoering, geplaatst bij Planning & Control van CZSK in Den Helder. Hoewel dit voor veel mariniers een abstracte functie lijkt met weinig binding met het operationele gebeuren heeft deze functie zijn eigen voordelen.

Een goede bedrijfsvoering is van belang om ons operationele product op een verantwoorde wijze en doelmatig in te zetten. Een juiste afstemming van personeel, materieel en geld is noodzakelijk om continuïteit en ontwikkeling van je organisatie te waarborgen. Als je zelf geen grip hebt op je organisatie gaan anderen het voor je regelen en dat kan ongewenste gevolgen hebben. Je krijgt de mogelijkheid om vanuit deze functie kennis te maken met alle geledingen van de CZSK-organisatie.'

Was het een moeilijke keuze om weer terug te keren? Heeft u hiervoor ex-collega's bij de marine om advies gevraagd?

'De keuze om terug te keren was niet erg moeilijk. De fase in je leven waarbij carrièredrang een belangrijke plaats inneemt maakt plaats voor andere waarden. Leuk werk in een prettige werkomgeving en een hoge mate van collegialiteit worden belangrijker. Er zijn wel contacten geweest met oud-collega's die achtergrondinformatie gaven waardoor je meer uitgebreide informatie ter beschikking had dan bij een willekeurige sollicitatie.

Achteraf was ik ook aangenaam verrast door de positieve reacties van bekende maar ook onbekende KM collega's bij mijn terugkeer.'

Wat vindt het thuisfront van uw beslissing? Gaat u weer oefenen of op uitzending?

'Het thuisfront vindt plezier in je werk belangrijk. Hoewel het door de week niet thuis zijn vervelend is, wordt het een en ander gecompenseerd door een goede verlofregeling.

Uitzendingen en oefeningen zijn al voorgekomen. Na 7 maanden werd ik al voor een half jaar uitgezonden naar Afghanistan. Je zit dan midden in de operationele activiteiten. Ik had daar natuurlijk wel een kennisachterstand weg te werken, maar een pragmatische instelling helpt je snel de goede kant uit. De bereidheid van collega's om je achterstand in ervaring te helpen inlopen heb ik als zeer positief ervaren.'

Wat zijn uw toekomstverwachtingen bij de KM?

'Ik weet dat ik binnen de KM niet meer in aanmerking kom voor bepaalde functies vanwege leeftijd of ervaring. Toch denk ik dat de mogelijkheden binnen Defensie, en met name de KM, voldoende perspectief bieden om hier nog een aantal jaren met plezier te kunnen werken. Afwisselende werkomstandigheden en werkomgeving maken de marine voor mij een attractieve werkgever. Je krijgt hier de tijd en ruimte om bepaalde competenties te ontwikkelen en dat staat soms in contrast met de dagelijkse druk voor omzet en winst.

De marine heeft zich ontwikkeld tot een modern bedrijf met goed materieel, maar wat nog belangrijker is: goed personeel. De inzet en flexibiliteit van marinepersoneel vind ik vergeleken met mijn ervaringen in de burgermaatschappij hoogstaand.'

Hoe zou u uw ervaring met betrekking tot uw tijdelijke uitstap willen omschrijven? Raadt u het anderen aan?

'Er zijn bepaalde fases in je leven die je met de kennis van dat moment en de dan geldende omstandigheden besluiten doen nemen. Je ontwikkelt jezelf en doet ervaringen op waarbij op een later moment bepaalde afwegingen weer opnieuw worden gemaakt. Om een voorbeeld te noemen: 20 jaar geleden had je mij met geen stok (bij wijze van spreken) naar Den Helder gekregen. Nu vind ik het prettig om niet iedere dag uren in de auto of trein te hoeven zitten. Vroeger was carrière maken belangrijk, nu is kwaliteit van werken en leven belangrijker.'

Seabase logistics

De toegevoegde waarde van de Joint Modular Intermodal Container in het logistiek proces

• Door LTZ 1 drs. R.A.M. Nanne

De gewijzigde veiligheidssituatie in de wereld heeft in de meeste Westerse landen geleid tot forse beleidswijzigingen op militair gebied. Zo ook in Nederland. De Nederlandse krijgsmacht heeft haar prioriteiten herzien en haar organisatie, samenstelling en capaciteiten ingrijpend aangepast.

Een nieuw evenwicht werd gecreëerd in de vorm van een geïntegreerde expeditionaire krijgsmacht die in staat moet zijn om snel en ver van huis militaire operaties uit te voeren over het volledige geweldspectrum. Die operaties worden bij voorkeur zo veel mogelijk gezamenlijk met alle krijgsmachtdelen (*joint*) en met vriendschappelijke naties (*combined*) uitgevoerd. Deze politieke beleidswijziging heeft ertoe geleid dat de maritieme en amfibische elementen van de Koninklijke Marine volledig geïntegreerd zijn en dat de belangstelling voor amfibische, *joint* en *seabase* operaties is toegenomen.

Boodschappenmand

Als gevolg van deze ontwikkeling is de samenstelling van onze vloot aangepast. Zo zijn inmiddels twee amfibische transportschepen in dienst gesteld en wordt in de toekomst het *Joint Logistic Support Ship* (JLSS) aan de sterkte toegevoegd. Schepen die het expeditionair vermogen en de logistieke zelfstandigheid

van de gehele krijgsmacht moeten vergroten en waarbij het gezamenlijk en geïntegreerd optreden centraal staat. Een belangrijke vraag daarbij is: hoe worden bij gezamenlijk optreden de verschillende logistieke (fysieke) goederenstromen geïntegreerd? Dit geldt zowel voor de fysieke distributie vanaf maritieme eenheden op zee naar amfibische eenheden op land als de fysieke distributie vanaf maritieme eenheden op zee naar eenheden van andere krijgsmachtdelen op land (*joint* en/of *combined*).

In dit artikel wordt nader ingegaan op deze vraag. Allereerst wordt in het kort de ontwikkeling van het *seabase* concept beschreven gevolgd door logistieke factoren die als essentieel of kritisch beschouwd worden door het Korps Mariniers en de CLAS. Tevens worden de huidige logistieke middelen van de krijgsmacht beschreven, gevolgd door de aanbeveling om het assortiment aan beschikbare logistieke middelen uit te breiden met de JMIC: een handige, uitvouwbare militaire boodschappen-

mand.¹ In de laatste paragrafen wordt de JMIC (*Joint Modular Intermodal Container*) beschreven en wordt toegelicht waarom dit logistieke middel een belangrijk bijdrage levert aan de totstandkoming van een krijgsmacht die gezamenlijk, geïntegreerd, maar bovenal snel, flexibel, efficiënt en effectief expeditionair kan optreden vanaf zee. Andere logistieke middelen die eveneens kunnen bijdragen tot verdere optimalisatie van het operationeel logistiek proces worden wel genoemd, maar omwille van de omvang van dit artikel niet behandeld, zoals bijvoorbeeld RFID-technologieën (*Radio Frequency Identifier*).

Concept en middelen

Het *seabased* concept is oorspronkelijk bedacht door de US Navy in samenwerking met het US Marine Corps. Na diverse studies, publicaties en presentaties over dit concept is de interesse daarvoor in de loop der jaren toegenomen waardoor het ook een *joint* en *combined* karakter heeft gekregen. De voordelen van dit concept zijn inmiddels door velen onderkend: politieke en militaire flexibiliteit door het gebruik van de zee, onafhankelijk opereren zonder noodzaak tot *Host Nation Support*, mogelijkheid tot opheffen van een geostationaire *Forward Operating Base* (FOB), een kleinere *foot-print* op land en een grotere veiligheid voor het ingezette personeel en materieel. Om de haalbaarheid van het *seabased* concept vast te stellen is door diverse instituten onderzoek verricht, waaronder het *Naval Research Advisory Committee* (NRAC) van de VS. Dit instituut publiceerde haar rapport op 1 maart 2005. Eén van de belangrijkste conclusies is dat het *seabased* concept kans van slagen heeft als voorafgaand aan de ontwik-

tie, minimale *material handling* en slimme technologieën die aansluiten bij toepassingen in de civiele sector. In dat kader wordt verwezen naar de JMIC-projectgroep. Deze projectgroep houdt zich bezig met de ontwikkeling van een *Joint Modular Intermodal Container*: een kleine container² van robuust materiaal bestemd voor het vervoeren van munitie.

In 2005 verschijnt ook de nota *Sea Basing Concept* van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten gericht aan PCDS (*Sea Basing Concept*, Nota 2005201908 van 7 februari 2005) en worden enkele artikelen over dit onderwerp in het Marineblad gepubliceerd. In deze artikelen worden niet alleen de betekenis en voordelen van het *seabased* concept beschreven, maar ook enkele factoren genoemd die van essentieel belang zijn voor het welslagen van dit concept. Zo wordt volgens A.W.P. van den Borg en drs. I. Piepers³ in de moderne militaire logistiek gestreefd naar *precision logistics* gerichte voorraden zowel qua assortiment als voorraadhoogte afgestemd op de missie, waarbij de responsiviteit een kritische succesfactor is, dwz: het vermogen om met minimale doorlooptijden, op de juiste tijd en plaats de gewenste goederen af te leveren. Flexibiliteit is daarbij een randvoorwaarde.

M.J.M.S. Hekkens⁴ omschrijft het als *partial, selective offload* in plaats van de traditionele *general off-load*: tijdens het ontladen moet onderscheid gemaakt kunnen worden tussen hetgeen direct benodigd is en hetgeen later of in zijn geheel niet aan land wordt gebracht. Belangrijke criteria hierbij zijn: *just enough* en *just in time*. Ook wordt het belang van transportcapaciteit en enkele transportmiddelen genoemd, waaronder *landingscraft units* (LCU) en helikopters. De *seabase* wordt hier vergeleken met een drijvende supermarkt.

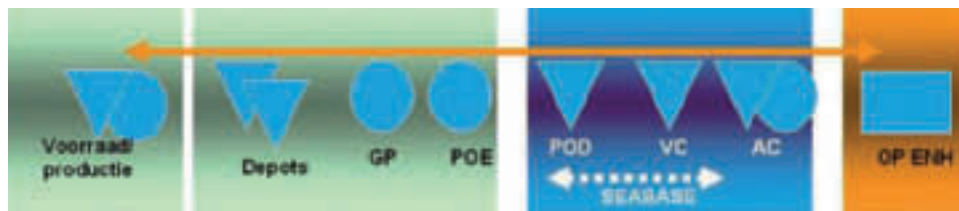
In zijn daaropvolgende publicatie⁵ noemt Hekkens als een van de principiële uitgangspunten: "Vorraden kunnen onafhankelijk van andere invloeden en zonder vertraging ontladen worden. Het verplaatsen van de voorraden vanuit de verschillende berguimten naar de afgiftestations wordt niet (noemenswaardig) beïnvloed door geparkeerde voertuigen, scheepsbewegingen, helikopter en/of dokoperaties". Vertaald in logistieke termen betekenen deze uitgangspunten dat de voorraden zodanig ingeladen en verpakt zijn, dat er minimale omslag⁶ en *material handling* plaatsvindt en de goederen afdoende beschermd zijn tegen invloeden van buitenaf en bovendien geen belemmering vormen voor de (operationele) activiteiten aan boord.

Omdat de *seabase* ook logistieke ondersteuning aan eenheden van de CLAS moet kunnen verzorgen zijn tevens de logistieke criteria van de CLAS van belang. In de beleidsstudie Fysiek Distributieconcept (FD-concept) van 25 mei 2000 worden naast het kostenaspect de volgende criteria gehanteerd voor de aanschaf van logistieke middelen: flexibiliteit⁷, mobiliteit, interoperabiliteit, en distributie-effectiviteit. Om de effectiviteit van de distributie te verhogen dient aandacht besteed te worden aan het minimaliseren van de doorlooptijd en beheersing van de goederenstroom. Daar waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van het onafhankelijk lastdrager concept (OLC), waarbij transportmiddel en lastdrager van elkaar te scheiden zijn.⁸ Fysieke goederenstromen bestaande uit de subprocessen opslag, omslag en distributie ➔

Logistiek tijdens de oefening Joint Caribbean Lion uit 2006.

keling van een schip bekend is hoe de logistieke processen worden georganiseerd. Aanbevolen wordt om vooral aandacht te besteden aan de logistieke middelen (*connectors*) die moeten zorgdragen voor een flexibele, snelle en efficiënte goederenstromen vanaf het begin tot aan het eindpunt (*end-to-end material transport*) hetgeen bewerkstelligd kan worden door standaardisa-

Generieke logistieke defensieketen

worden integraal beschouwd; dit betekent dat goederenstromen zoveel en zo lang mogelijk, op basis van logistieke kenmerken, gecombineerd worden. Voorts wordt gestreefd naar directe bevoorrading op regionaal niveau vanuit een aanvulcentrum (AC) of voorraadcentrum (VC)⁹ waarbij de logistieke keten flexibel is ingericht. In bovenstaand figuur is de generieke logistieke keten van Defensie weergegeven.

Logistieke middelen

Een *seabase* kan beschouwd worden als een mobiel, flexibel voorraadcentrum alwaar goederen opgeslagen, hergegroepeerd en overgeladen worden op een ander transportmiddel (overslag).

de JMIC is een handige, uitvouwbare militaire boodschappenmand

Door deze activiteiten efficiënt uit te voeren worden doorlooptijden en daarmee kosten en levertijden geminimaliseerd. Deze efficiëntie wordt verkregen door standaardisatie. Een bekend voorbeeld daarvan is het containervervoer waarbij verschillende goederen in grote hoeveelheden vanaf een containerschip, via een containerterminal overgeladen worden op treinstellen, duwbotten en vrachtwagens. Als men dat principe wil toepassen bij de implementatie van het *seabased* concept, is een belangrijke vraag hoe de *seabase* wordt ingericht en welke middelen benodigd zijn voor een fijnmazige distributie naar de gevechtseenheden op land. In dat kader is het interessant om te bepalen welke functies het *Joint Logistic Support Ship* (JLSS) in de logistieke keten heeft en hoe het wordt ingericht. In de Nadere Specifieke Eisen (NSE) van het JLSS worden de volgende logistieke functies genoemd:

- a. (independent) transit;
- b. (independent) loading/unloading of supplies;
- c. store and manage supplies;
- d. distribute supplies to joint units ashore;
- e. accommodate transient personnel;
- f. deliver medical support;
- g. deliver technical support;
- h. support operational helicopter operations.

Met betrekking tot de inrichting van het JLSS schrijft R. Brouwer van DMO ressort Zeesystemen het volgende: "Het ladingdek wordt ingericht voor verschillende vormen van vaste goederen en materieel zoals voertuigen, helikopters, containers, tanks, etc (...). Ook voorraden en proviand worden op dit dek opgeslagen (...)

Uitgegaan wordt van het gebruik van koel-/vriescontainers (...) Het ladingdek zal multifunctioneel en flexibel in gebruik moeten zijn (...) Alleen die zaken waarvan redelijkerwijs kan worden vastgesteld dat ze te allen tijde op het schip beschikbaar zullen zijn worden in scheepsvast bergplaatsen opgeslagen (...) De rest zal op het ladingdek terechtkomen (...) Onder het ladingdek komen specifieke munitiebergplaatsen."¹⁰

Uit het artikel van Brouwer blijkt dat bij het ontwerp van het JLSS uitgegaan wordt van containervervoer zonder verdere toelichting op de bijbehorende logistieke processen en handelingen die aan boord van dit bijzondere logistieke schip plaatsvinden. Hoe efficiënt is de inrichting van het ladingdek als deze vol staat met containers waaruit goederenpakketten moeten worden samengesteld? Welk effecten heeft dit voor de ruimte en operationele activiteiten aan boord? Is er sprake van efficiënte *order-picking*? Moeten de goederen opnieuw verpakt worden of zijn de goederen onmiddellijk gereed voor transport per Landing Craft Unit (LCU) of helikopter, zoals Hekkens dat wenst?

F.J. Marcus, tijdens de UNMEE-periode commandant *Logbase*, schrijft in zijn artikel het volgende over het gebruik van containers: "Ondanks dat het korpsconcept uitgaat van snel kunnen verplaatsen, waarbij containers een vertragende factor kunnen zijn, is bij een inzet als UNMEE, waarbij men voor langere duur op vaste *compounds* is ondergebracht, een concept met containers zeer te prefereren".¹¹ Omdat een *seabase* de functie van een vaste *compound* overneemt is het begrijpelijk dat er containers gebruikt worden voor het bulk transport vanaf thuisbasis naar de *seabase*, echter diezelfde grote 20 fts containers vormen een behoorlijke handicap als amfibische operaties uitgevoerd moeten worden omdat ze de flexibiliteit, mobiliteit, responsiviteit en effectiviteit van *end-to-end material transport* nadelig beïnvloeden. Met containers kan geen fijnmazige distributie verkregen worden die afgestemd is op het principe van *just enough* en *just in time*. Daarop volgt vanzelfsprekend de vraag: "Hoe kan een fijnmazige distributie vanaf het JLSS verkregen worden?"

De JMIC

De oplossing werd al in 2005 door het *Naval Research Advisory Committee* (NRAC) genoemd: de *Joint Modular Intermodal Container*. Geen grote 20 fts container maar een minicontainer die door het gebruikte materiaal en zijn grootte door enkele personen opgetild kan worden, mits de inhoud niet te zwaar is. Deze minicontainer is modulair, waarmee bedoeld wordt dat meerdere JMIC's als lego-blokjes aan elkaar gekoppeld kunnen worden en de tussenschotten verwijderd kunnen worden zodat ook grotere goederen met een groter volume vervoerd kunnen worden. De

JMIC is geschikt voor vervoer van vrijwel elke goederenklasse (waaronder ook munitie) en voldoet daarmee aan de flexibiliteitseisen als gesteld door de CLAS. Omdat de JMIC kleiner is dan zijn grotere broers¹² kan deze op allerlei manieren verplaatst en vervoerd worden: handmatig, met *order-pick* apparaten, via een lopende band, een landrover, *landingcraft unit* of helikopter om vervolgens naar de gewenste locatie op land gebracht te worden.

Hierdoor is fijnmazige distributie over het volledige inzetgebied mogelijk. In één container kunnen 16 JMIC's geplaatst worden voor de trajecten waar bulk transport mogelijk is, zoals van thuisbasis naar voorraadcentrum/*seabase* en eventueel m.b.v. een wissellaadsysteem of *flatrack* vanaf de "seabase" aan land. De JMIC is dus niet gebonden aan specifieke vervoersmiddelen en voldoet daarmee aan het onafhankelijk lastdragerconcept. Als de goederen afgeleverd zijn en er geen retourlading aanwezig is, kan de JMIC in elkaar gevouwen worden, waardoor ruimte bespaard wordt en het retourtransport sneller en efficiënter plaatsvindt. Desgewenst kan de JMIC uitgerust worden met accessoires als een RFID¹³ (*radio frequency identifier*) zodat bekend is waar de goederen zich bevinden (*tracking&tracing*) en/of sensoren (temperatuur- of vochtmeter) om de lading in de juiste conditie te houden. Zowel de JMIC als RFID bevorderen de flexibiliteit en snelheid van goederenstromen.

Met behulp van de JMIC is het mogelijk om vanaf een *seabase* logistieke ondersteuning te leveren waarbij voldaan wordt aan eerder genoemde kritische succesfactoren. Mobiele en flexibele logistiek tot aan het afleverpunt afgestemd op de vraag van de militair in het inzetgebied: de juiste goederen op het juiste moment in de gewenste hoeveelheid op de juiste locatie. De samenstelling van transporten kan eenvoudiger worden aangepast, waardoor integrale en interoperabele goederenstromen ontstaan.

Maximale efficiëntie wordt verkregen door het minimaliseren van *material handling* activiteiten. Als de goederen tijdens de verplaatsingsactiviteiten aan boord in de JMIC blijven, worden andere operationele activiteiten aan boord niet verstoord. Door tijdens het ontwerpen van een schip hiermee rekening te houden, kunnen slimme methoden, processen, procedures en middelen ontwikkeld worden die overeenkomen met Warehouse Management Systemen (WMS) met als gevolg een hogere doeltreffendheid in kortere tijd. In de meest ideale situatie is de inhoud van de JMIC's optimaal afgestemd op de missie en het

operationele plan, waardoor doorlooptijden afnemen. In de laatste situatie wordt een JMIC door een leverancier (of ondersteunende eenheid in Nederland) gevuld en blijft deze gesloten tot aan het afleverpunt in het inzetgebied. Natuurlijk dient de planning en interactie tussen operationele en logistieke eenheden dan perfect te zijn. Het logistiek proces is dan optimaal afgestemd op de militaire operatie en er is sprake van uitstekende *end-to-end material transport*.

Wordt de JMIC, waarvan inmiddels prototypes in gebruik zijn bij de Amerikaanse en Engelse strijdkrachten, ook in gebruik genomen door andere NATO-landen waaronder de Nederlandse krijgsmacht, dan is er sprake van vergaande standaardisatie van een transportfaciliteit waardoor veel synergie en efficiëntie voordelen verkregen kunnen worden met als gevolg forse reducties in de transportkosten en een optimale logistieke integratie. Het is bovendien niet ondenkbaar dat de civiele sector deze ontwikke-

investerings in logistieke middelen dragen bij aan verhoging van het expeditie vermogen van de krijgsmacht

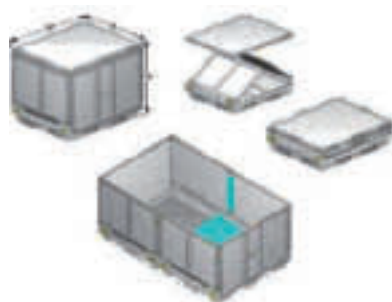
ling overneemt waardoor ook gecombineerde civiel militaire operaties efficiënter en effectiever plaatsvinden. De politieke begrippen: integraal en gezamenlijk, krijgen hierdoor een extra dimensie. Kortom: logistiek kan in belangrijke mate bijdragen aan het bereiken van gestelde doelen, mits geïnvesteerd wordt in de juiste logistieke middelen die afgestemd zijn op een goed doorzacht logistiek proces.

Afsluitend

Logistiek vormt een belangrijk element binnen het *seabased* concept. Als men dit concept succesvol wil implementeren zal bij het ontwerpen van schepen de logistieke visie bekend moeten zijn, waarbij de volgende vragen beantwoord moeten worden: wat zijn de logistieke doelen en hoe worden de logistieke aandachtsgebieden ingevuld bestaande uit: fysieke inrichting, beheersing van de goederenstroom, informatievoorziening en personele organisatie.

In het eerste deel van dit artikel is de ontwikkeling van het *seabased* concept beschreven, gevolgd door enkele militaire logistieke →

Links de Joint Modular Intermodal Container, rechts 16 JMIC's op een zg. flatrack.

doelstellingen zoals: op tijd leveren, flexibiliteit, mobiliteit, zo min mogelijk voorraden op land, interoperabiliteit, distributie-effectiviteit en een hoge capaciteitsbenutting.

In het tweede deel is aandacht besteed aan de fysieke inrichting van het logistiek proces waarin een in ontwikkeling zijnde militaire variant op de 20 fts container centraal staat: de *Joint Modular Intermodal Container* (JMIC). Deze mini container kan een wezenlijke bijdrage leveren aan het bereiken van geformuleerde logistieke doelstellingen. Andere middelen die eveneens kunnen bijdragen tot een optimalere goederenstroom zijn wel benoemd, maar niet uitgebreid beschreven. Dat zou eventueel in een volgend artikel kunnen. Centraal staat dat investeringen in logistieke middelen bijdragen aan verhoging van het expeditionaire vermogen van de krijgsmacht en het mogelijk maakt om gezamenlijk en geïntegreerd op te treden vanaf zee.

LTZ 1 drs. R.A.M. Nanne is als Universitair Docent logistiek verbonden aan de Faculteit Militaire Bedrijfswetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie en heeft daarvoor zowel operationele als staffuncties vervuld bij CZSK. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel naar aanleiding van een presentatie over toekomstige operationele logistiek bij het US Marine Corps (USMC). Deze presentatie werd verzorgd door mr. Linkowitz, USMC/LPV.

Noten

1. Als de schepen die een seabase vormen beschouwd worden als een supermarkt (Hekkens, mei 2000), kan de JMIC beschouwd worden als de boodschappenmand van Defensie waarmee militairen in een inzetgebied bevoorrad worden.
2. De afmetingen van de JMIC zijn: 54 x 44 x 42 inch; van dit type container passen er 16 stuks in de bekende zofts container.

3. Het strategisch belang van supply chain management, A.W.P. van den Borg en drs. I. Piepers, Marineblad september 2002, blz. 246
4. Sea based logistics, M.J.M.S. Hekkens, Marineblad mei 2000, blz. 168
5. Combat Service Support from the sea, M.J.M.S. Hekkens, Marineblad December 2000, blz. 396
6. Een distributiecentrum heeft meerdere functies zoals: het opslaan van goederen (voorraadfunctie), het hergroeperen van goederen (groepa-gefunctie) en het overladen op een ander transportmiddel (overslag-functie).
7. Met flexibiliteit wordt hier bedoeld dat met het middel meerdere goederenklassen vervoerd kunnen worden, dat wil zeggen dat het middel niet gebonden is aan één soort goed.
8. Voorbeelden van het onafhankelijk lastdrager concept (OLC) zijn: het wissellaadsysteem (WLS) en *flatracks*.
9. Het meest kenmerkende onderscheid tussen een aanvulcentrum en voorraadcentrum is, dat het voorraadcentrum een ontkoppelpunt is voor nagenoeg alle goederen waar ook de meeste overslagactiviteiten plaatsvinden. Een ontkoppelpunt in de logistieke keten is veelal het punt tot waar de vraag, order of opdracht doordringt in de logistieke keten.
10. Een Joint Logistiek Ondersteuning Schip, Ir. R. Brouwer, Militair Logistiek Magazine 07/01, blz. 36
11. De logistieke kant van UNMEE nader belicht, F.J. Marcus, Marineblad oktober 2001, blz. 316
Seabasing, Naval Research Advisory Committee, NRAC report 05-2, 1 maart 2005.
Sea Basing Concept, Nota 2005201908, Defensiestaf, 7 februari 2005
Beleidsstudie fysiek distributieconcept, KL projectteam fysieke distributie, 25 mei 2000.
12. De afmetingen van de JMIC zijn: 54 x 44 x 42 inch; de grondmaten zijn 1118 x 1321 mm wat nagenoeg overeenkomt met de grondmaten van een NATO pallet (1000 x 1200 mm); de grote meerwaarde van de JMIC t.o.v. de NATO pallet zit in de koppelbaarheid tot grotere pakketten. Daarnaast zijn de kosten van verpakken en ompakken lager. Met grotere broers worden hier de 20 en 40ft container bedoeld.
13. Een RFID geeft aan welke goederen in het verpakkingsmiddel (pallet, container of JMIC) aanwezig zijn, hoe zwaar het is, wat de houdbaarheid is, voor wie het bestemd is, enzovoorts. Ook kunnen RFID's met behulp van "intelligent agents" onderling onderhandelen over wie met welk transportmiddelen mee gaat. Technieken die in de civiele sector reeds gangbaar zijn, maar voor militaire toepassing nog het nodige onderzoek vergen. Daarom is dit jaar door DMO een RFID project gestart.

MARINECLUB MARINEDAGEN

12 & 13 JULI

Nieuw
terras!

21 juni De haringboer staat weer paraat in onze lounge met overheerlijke haring en een passend glaasje corenwijn. Aansluitend kunt u naar wens het diner gebruiken in ons restaurant, waar wij een bijpassend menu serveren.

12 juli 11.30 uur Kleine kaart (lunch)

17.00 uur BBQ de luxe (diner)

13 juli 11.30 uur Kleine kaart (lunch)
's avonds gesloten!

tussen 11.00-15.00 uur vervoer per boot van en naar de club • zaterdag en zondag vertrek vanaf steiger 24!
Voor kinderen t/m 12 jaar schminken & speciaal piratenmenu!

www.marine-officiersclub.nl

De konvooivaart op Antwerpen; november 1944 - mei 1945

• Door dr. D.D. Roos

*Een briefing van Scheldeloodsen
op de kade van Terneuzen.
(Collectie Heijkoop, Imperial
War Museum)*

Talrijk zijn de geschriften over de worsteling om de macht tussen de Canadese en Duitse troepen in de ondergelopen polders aan weerskanten van de Westerschelde op het einde van de Tweede Wereldoorlog, ook wel de Slag om de Schelde genoemd.

Als daarna de vaarwateren naar de rede van Vlissingen, maar ook het bochtige en snelstromende gedeelte van deze rivier tussen Vlissingen en Antwerpen grotendeels mijnenvrij is gemaakt, dan is de Slag om de Schelde gestreden, menen de geschiedschrijvers. De konvooivaart op Antwerpen kon immers worden aangevangen en deze op- en afvaart van diepgaande voornamelijk Engelse en Amerikaanse vrachtaarders zou 'geruisloos' gaan plaatsvinden.

De geallieerden waren overigens te laat tot het besef gekomen dat het vrijmaken van de Schelde om de konvooivaart op Antwerpen op gang te brengen, van eminent belang was. Generaal Omar Bradley zei hierover: "Van alle gemiste kansen in de strijd om Europa heeft er geen enkele zo'n blijvende uitwer-

king gehad, als het verzuim om de toegang naar Antwerpen snel genoeg af te dwingen."

De Engelse legeraanvoerder veldmaarschalk Montgomery merkt hierover in zijn memoires op: "En hier moet ik een grote fout van mijn kant toegeven: Ik onderschatte de moeilijkheden van het openstellen van de waterwegen naar Antwerpen opdat wij vrije toegang tot die stad konden krijgen. Ik rekende erop dat het Canadese leger dat zou doen, terwijl wij naar de Roer trokken. Ik had ongelijk, Antwerpen had de allereerste prioriteit moeten hebben". Kortom, het bezit van Antwerpen was de sleutel tot de bevrijding van Europa.

Toen in november 1944 het eerste konvooschip in Antwerpen afmeerde was er ter plaatse een feestelijke bijeenkomst. Men was

zich er niet van bewust dat ene Adolf Hitler persoonlijk plannen smeedde om de konvooivaart in niet geringe mate te verstoren.

De vorming van een Scheldeloodsenkorps in Engeland

De vaart op de Schelde in de oorlogsjaren was gering. In mei 1940 waren vele loodsvaartuigen met aan boord een groot aantal zee- en rivierloodsen vanuit Vlissingen uitgeweken naar Engeland. Deze loodsen hadden gedurende de eerste oorlogsjaren als stuur-

Drie loodsen aan boord, met in het midden captain van de Royal Navy, Thomas Cowley. (Collectie Heijkoop, Imperial War Museum)

man of kapitein gevaren op Nederlandse koopvaarders en sleepboten. Ook waren vele loodsen uit Vlissingen verdwenen en hadden in andere functies in den lande dienst gedaan. Om een bekwaam korps van Scheldeloodsen voor de konvooivaart op Antwerpen te formeren, was al in de herfst van 1943 in Londen door de Koninklijke Marine, waaronder het Loodswezen voor de oorlog ressorteerde, pogingen gedaan om een Nederlands Loodswezen te vormen. Daartoe werd kolonel H.J. Bueninck aangesteld. Zijn opdracht was allereerst het verzamelen van de Scheldeloodsen die op Nederlandse koopvaarders voeren en over de hele wereld waren verspreid. Bueninck had een kleine staf tot zijn beschikking, waaronder een aantal Scheldeloodsen, die als voornaamste taak had de nog varende loodsen bijeen te brengen. Zij mochten Engeland niet meer verlaten, maar werden nog wel ingezet op koopvaarders die op de Engelse kust voeren.

Nu zat men bij de marine met het probleem welke status de Scheldeloodsen moesten krijgen. Moesten zij als leden van de Koninklijke Marine worden ingezet of in de burgerstatus zoals dat bij het voormalige Loodswezen het geval was? De knoop werd doorgehakt. Alle loodsen werden luitenant-ter zee 2de klasse. Ze kregen een marine-uitrusting en ongeveer 100 pond voorschot. Eensklaps waren ze een zeer gewaardeerde groep marineofficieren geworden, waarvan op korte termijn veel zou worden geëist.

In oktober 1944 werd captain Thomas Cowley van de Royal

Navy aangesteld om de organisatie internationaal op te zetten. E. Eberardt vertegenwoordigde de Belgische autoriteiten. Opzet was dat Nederlandse en Belgische loodsen in een hecht samenwerkingsverband - er diende een pool te worden gevormd - de loodsing zouden verzorgen van de geallieerde vaart via de Schelde op Antwerpen. Meerdere Scheldeloodsen bevonden zich nog in bezet gebied.

De Duitsers hadden de konvooivaart op Antwerpen voorzien en hadden daarom al in mei en juni 1944 in de Scheldemonding

Mijnenvegers in actie in de Scheldemonding (Collectie B. Vader).

1.703 contact- en grondmijnen en later nog eens 593 exemplaren in de vaargeulen de Deurloo en de Wielingen gelegd. Taak van de geallieerden was daarom eerst de Schelde mijnenvrij te maken. Deze operatie kreeg de codenaam 'Calendar'. In Sheerness lag een vloot van 112 schepen gereed om deze mijnenveegactie uit te voeren. Hierbij waren ook enige Belgische en Nederlandse Scheldeloodsen en vier Nederlandse mijnenvegers betrokken. Op 3 november 1944 nam de operatie 'Calendar' een aanvang en was aan het einde van die maand voltooid. De mijnen waren grotendeels opgeruimd. Het doel, de Schelde open voor konvooivaart, was bereikt.

Montgomery: "Ik had ongelijk. Antwerpen had de allereerste prioriteit moeten hebben."

Een goede regeling van het scheepvaartverkeer

Op 15 november kwamen de eerste Belgische en Nederlandse loodsen in Terneuzen aan. Al het mogelijke werd gedaan om het loodswisselen ter plaatse, met alles wat daarbij hoorde, adequaat te laten verlopen. Een geweldige organisatie werd opgezet, want de stroom van diepgeladen schepen moest veilig tussen de mijnenvelden en wrakken door kunnen manoeuvreren. De betonning werd

keerde in een desolate toestand. Nog slechts enkele lichtboeien waren op de rivier aanwezig.

Na overleg te Oostende, Terneuzen en Antwerpen tussen de directeurs van de Loodswezens werd een regeling opgemaakt voor de dienst van de Belgische en Nederlandse loodsen. Hierbij werd strikt de hand gehouden aan het principe 'gelijke rechten, gelijke plichten'. Tevens werd geregeld dat de uit Engeland gekomen loodsen een verlof van acht dagen zouden krijgen, terwijl verder een rustdagenstelsel van drie dagen per drie weken dienst werd vastgesteld; alles voor zover de dienst het zou toelaten.

De loodsvaartuigen die in 1940 naar Engeland waren uitgeweken kregen de ludieke namen 'Merk Op', 'Let Op', 'Pas Op' en 'Acht Op'. Aanvankelijk was het de bedoeling om de konvooien bij boei NF 8 nabij Oostende van een zeeloods te voorzien, maar later bleek dit in de praktijk op nogal wat moeilijkheden te stuiten. Vooral tijdens periodes met slecht weer was het problematisch en dit ging ook op voor het afhalen van de loodsen van een uitgaand konvooi. Het gevolg was dat de loodsen aan boord bleven en in Engeland overstapten op een inkomend konvooi. Van Amerikaanse zijde werd erop aangedrongen om toch vooral hun schepen van een loods te voorzien. Argument was de minder grote ervaring van de Amerikaanse kapiteins en stuurlieden. Over hun onervarenheid deden allerlei verhalen de ronde. Met de bouw van vele honderden liberty- en empireschepen in die oorlogsjaren, was het steeds een probleem bekwame kapiteins te vinden. Gekscherend werd hierover wel opgemerkt: "Van cowboy tot gezagvoerder".

De eerste konvooien, bestaande uit twintig tot dertig diepgaande schepen, waren onderweg. Het Nederlandse loodsenkorps bestond toen uit twintig rivierloodsen en 25 zeeloodsen.

Op 28 november 1944 hielden Engelse en Amerikaanse bevelhebbers van marine en landmacht samen met de burgemeester en schepenen van Antwerpen een ontvangst ter gelegenheid van de officiële opening van hun haven voor de geallieerde scheepvaart. Het eerste bevoorradingschip dat belooft en wel de bochtige en snelstromende Schelde bevoer en trots afmeerde in de haven van Antwerpen, was de Canadese vrachtvaarder Fort Catarqui. Dit was op 28 november 1944. Hier was men gereed voor de ontvangst van grote hoeveelheden lading. De Slag om de Schelde was gestreden, zo wordt in de vele geschriften vermeld. De Duitsers waren immers langs de oever van deze rivier verjaagd.

Duitse aanvallen op de konvooien naar Antwerpen

Schnellboot-Flottiles

De Duitsers waren volkomen op de hoogte van de komst van de konvooien. Al op 29 november werden met zogeheten Schnellboote de acties tegen het bevoorradingsverkeer aangevangen. De lengte van deze schepjes was 35 meter en ze konden een snelheid bereiken van 36 tot 42 zeemijlen per uur. Geopereerd werd in wat men noemde een Schnellboot-Flottile (S-Fl), dat gewoonlijk bestond uit acht schepen. Deze keer waren het er vijf, die zich in het zeegebied nabij Duinkerken ophielden. Er werden tegen koopvaarders gezien, maar er werden wel 33 mijnen op strategische locaties in het vaarwater gelegd. Duitse archieven vermelden datum en tijd dat deze snelle schepen in de maanden daarna

werden ingezet.

De operationele techniek van de S-Boote was onverwacht en snel aanvallen met torpedo's van schepen in gebieden waar onderzeebootacties niet mogelijk waren. De S-Boote waren uitgerust met twee torpedolanceerbuizen en twee torpedo's; aanvullend konden zes mijnen worden meegenomen.

Evenals in de lucht oorlog was in de oorlog op zee de radar een enorm belangrijk instrument. De geallieerden waren op dit gebied de meerdere van de Duitsers. Niet zelden werden S-Boote herkend, nog voor ze hun operatiegebied bereikten.

Duinkerken was nog in Duitse handen en de Duitsers beschouwden deze haven als een goede uitvalsbasis tegen de Theems-Scheldekonvooien. De schepjes werden binnenliggend in Raumboot-Bunkers ondergebracht. Deze was echter in Duinkerken door een explosie totaal vernield, waardoor vestiging ter plaatse van een uitvalsbasis niet mogelijk was. Later werden zeven S-Boote in Den Helder en zes in Rotterdam gestationeerd.

de Duitsers waren volkomen op de hoogte van de komst van de konvooien

In de nacht van 22 op 23 december werden vijf Schnellboote die nabij Oostende mijnen legden, tot zinken gebracht. De Duitse *Operationsabteilung* was daarna van mening dat het leggen van mijnen in de konvoiroute naar Antwerpen door deze schepjes niet meer diende plaats te vinden, omdat het nieuwe wapen, het zogeheten *Kleinkampfmittel*, hiervan hinder zou ondervinden. Mijnen werden vanaf dat moment door vliegtuigen afgeworpen.

Kleinkampfmittel

Naast de door Duitse vliegtuigen afgeworpen mijnen waren er miniduikebootjes. Daar kwam bij dat Antwerpen werd beschoten met de zogeheten 'geheime wapens', de V1 en V2.

De loodsen waren aanvankelijk niet op de hoogte van de aanwezigheid van Duitse magnetische mijnen en het Kleinkampfmittel. Het ging om de Biber, een éénpersoons duikbootje en de Molch. Dit was een soortgelijk type. Er was slechts één torpedo aan boord. De 'Biber' werd pas in december 1944 ingezet. Dit vaartuigje had een lengte van negen meter en was 1,57 meter breed. Ze opereerden vanuit Poortershaven nabij Maassluis en Hellevoetsluis en waren zeer actief in de Scheldemonde. De Seehund was een tweepersoonsduikbootje dat vooral opereerde vanuit IJmuiden en de konvooien al opzocht ter hoogte van de Theemsmond. Ook dit type werd in het laatste oorlogsjaar afgeleverd.

Dan was er ook nog het type Linse. Dat was een klein vaartuig van ongeveer 5,50 meter lang. Het was voorzien van een 90 pk-motor en een ultrakortegolfzender en opereerde in groepen van drie. Eén fungeerde als commandoboot van waaruit de andere twee radiografisch naar het doel werden gestuurd. De twee bemanningsleden gingen overboord voordat deze min of meer

De Seehund was het laatste type kleine Duitse onderzeeboot. (foto collectie auteur)

levende torpedo - human torpedo - werd gelanceerd. Het was de bedoeling dat deze twee weer werden opgepikt. Begin december 1944 waren 36 Linsens in Den Helder gestationeerd, 24 in Scheveningen en twaalf in Hellevoetsluis.

Om infiltratie van dwergonderzeeërs te voorkomen, werd een zogenoemde *Indicator Loop* geïnstalleerd. Deze bestond uit zes kabellussen die op de zeebodem tussen Vlissingen en de vuurtoren van Nieuwe Sluis werden gelegd. De controlekamer bevond zich in de vuurtoren en werd bemand door personeel van de Royal Navy. De Indicator Loops werden op 29 januari 1945 operationeel.

In een laatste krachtsinspanning had de Luftwaffe meer dan 850 vliegtuigen in de lucht gebracht die ze operatie 'Bodenplatte' noemden. Dertig ervan hadden het voornamelijk gemunt op schepen die op de Schelde voeren of ten anker lagen. De soldaten achter het afweergeschut lieten zich echter niet onbetuigd en schoten er een aantal neer, die respectievelijk op Zuid-Beveland, in de Schelde en op Hoek en Zaauslag neerstortten. Ondanks al deze bedreigingen uit de lucht, het mijnengevaar, de *Kleinkampf-Verbände*, de vele aanwezige wrakken en een provisorische bekakening moest de vaart op Antwerpen doorgang blijven vinden.

Konvoovaren een zeer riskante onderneming

Dagelijks werd zo'n 13.700 ton materieel voor het Amerikaanse en 8.600 ton voor het Britse leger in Antwerpen gelost. Voorraden die van het grootste belang waren en die dankzij deze korte aanvoerlijn dicht bij het front konden worden afgeleverd.

De inmiddels 94-jarige Bertus Goosen, de enige nog in leven zijnde loods die betrokken was bij deze konvoovaart (en woonachtig in Vlissingen), had als Engelandvaarder de gehele oorlog op Nederlandse koopvaarders gevaren. Hij vertelt over zijn vele loodsreizen in die laatste oorlogsmaanden. Meerdere staan hem nog helder voor de geest.

Bertus Goosen: "In maart 1945 moest er een uitgaand konvooi belooft worden en ik kreeg de Roberta, een tanker van zo'n

12.000 ton die, geladen met *high octane*, in een soort pendeldienst voer tussen Engeland en Antwerpen. Tijd om te ontgassen was er niet, dus ook op de terugreis was het een drijvende gasbom, waar niemand van ons om zat te springen. Er was niets aan te doen, de Roberta viel zozeggd op mijn tenen. Collega Tjeerd Spanjer kreeg de Griekse Eleftheria. Toen we in de Wielingen voeren, kwam ons een L.S.T. met volle vaart tegemoet. De kapitein van de Roberta werd helemaal rood van kwaadheid, want het was verboden om met zoveel vaart te varen, in verband met trilmijnen. Plotseling hoorden we een enorme explosie en daar ging die Griek, waar Tjeerd op zat. Even later nog zo'n dreun en daar ging de Liberty, die vlak naast me voer. Ik keek om me heen. De kapitein was verdwenen. Ik stond te trillen op mijn benen, want voor al nu de oorlog op zijn einde liep, wilde je ook nog wel overleven. Dan kwam die ouwe weer boven met een glas whiskey. *For the pilot* en verdraaid, het hielp. Ik voelde me weer op mijn gemak. Spanjer is er nog goed vanaf gekomen. Hij werd namelijk door diezelfde L.S.T. opgepikt. Hoewel hij gewond was, heeft hij dat Engelse oorlogsschip nog naar Terneuzen geloodst. Terecht is hij hiervoor onderscheiden met het Kruis van Verdienste".

Met de komst van steeds meer schepen bij de konvoovaart op Antwerpen ontstond een tekort aan loodsen. Om de dag was er een inkomend konvooi van soms wel meer dan veertig schepen. Daarom werden gepensioneerde loodsen weer in dienst genomen.

Verliezen

Van 28 november 1944 tot 6 mei 1945 gingen er tussen de Downs (in het Engels Kanaal) en Terneuzen 28 schepen verloren. Hierbij kwamen twee Belgische en één Nederlandse loods om het leven. De eerste Belgische loods was Alois Gombert. Hij liep met de Engelse Samvern op 18 januari 1945 ter hoogte van Blankenberge op een mijn. Een rapport hierover vermeldt onder meer het volgende:

Een klein uitgaand konvooi - ongeveer acht schepen - kwam die dag in een sneeuwstorm terecht. Om plusminus 19.30 uur, ter hoogte van Blankenberge (boei N.F. 11) liep de Engelse liberty Samvern met aan boord loods Gombert, en ook nog een Engelse loods, op een mijn. Het schip brak hierdoor in tweeën; één helft dreef noordwaarts op de Wandelaarbank, terwijl de andere helft een halve mijl om de Zuid verzette. Men slaagde erin een reddingboot te water te laten, waarin ook beide loodsen plaatsnamen. Door een noodlottige samenloop van omstandigheden kwam deze reddingboot in aanraking met de boei N.F. 11 en sloeg daarbij om. Hierbij verdronken ook de twee loodsen.

De tweede omgekomen loods was Pieter Lerooy. Hij verbrandde bij het vergaan van de Goldshell op 16 april 1945. Dit schip maakte deel uit van een konvooi voor Antwerpen. Het konvooi bestond uit een dertigtal schepen en was op 15 april van de Downs vertrokken. Even voor boei N.F. 9 werd bevel gegeven over te gaan op een maximumsnelheid van zeven mijl per uur; dit met het oog op de aanwezigheid van akoestische mijnen. Het was ongeveer 12.00 uur, toen er plotseling een enorme explosie plaatsvond. De Goldshell was getroffen, waarschijnlijk door een torpedo. Zeven bemanningsleden sprongen vanaf het achterschip in de vuurvrije zone overboord en werden door een Engels schip opgepikt. Alle andere opvarenden van de Goldshell, die zich in de midscheeps bevonden, onder wie ook loods Lerooy, kwamen in de vlammen om.

De Nederlandse loods Cees van Baaren beloodste de Amerikaanse liberty Sampa. Het schip behoorde tot een uitgaand konvooi, dat op 27 februari 1945 om ongeveer vijf uur in de ochtend, zo'n tien mijl benoorden Oostende, werd aangevallen. Vermoedelijk werd de Sampa getroffen door een torpedo. Door het geweld waarmee dit gebeurde, stortte de mast met getopte laadbomen op de brug, waarbij loods Van Baaren werd getroffen. Hij raakte aan het hoofd gewond en overleed binnen een uur. Hij werd op 5 maart 1945 met militaire eer begraven op het kerkhof te Gillingham nabij Chatham.

Mijnengevaar en aanvallen door vliegtuigen en onderzeeërs maakten het konvooivaren tussen Engeland en Antwerpen tot een zeer riskante onderneming.

Tot slot

Met welk een terughoudendheid en onverklaarbare schroom is gesproken over het oorlogsverleden van het Loodswezen. Men krijgt de indruk dat deze periode eerder als ballast dan als historisch goed wordt beschouwd; dat het een geschiedenis betreft met gevoeligheden en pijnlijke herinneringen waarmee we beter niet te diepgaand bezig moeten zijn. Ook in de Zeeuwse geschriften over die periode wordt de loods niet genoemd.

Midden jaren zestig van de vorige eeuw was er een Engels gezagvoerder van een Bluefunnelliner die de Schelde *the most tricky river in the world* noemde. Hij doelde met deze kwalificatie op onder meer het bochtige en snelstromende karakter van de rivier die Antwerpen met de zee verbindt.

Twee decennia voordien, in november 1944, was diezelfde rivier bezaaid met wrakken en slechts provisorisch bebakend en betond.

Een moeilijk loodsmansvaarwater dat bevaren moest worden door diepgeladen schepen, varende in konvooi. Schepen die, moeizaam hun weg zoekend, ook nog werden bedreigd door mijnen, beschietingen uit de lucht en het hier beschreven *Kleinkampfmittel*. Dit betekende dat steeds meer wrakken de vaart bemoeilijkten. In talloze verhalen vertellen loodsen over de calamiteiten die door al deze factoren werden veroorzaakt. Verslagen over de getoonde moed en onverschrokkenheid van de groep van betrokken loodsen over deze zes maanden durende konvooivaart op Antwerpen trof ik nergens aan. Voor de Slag om Arnhem en Nijmegen werd na de oorlog een groot aantal dapperheidsonderscheidingen toegekend. De Slag om de Schelde en wat er daarna op de rivier plaatsvond lijkt een blinde vlek in de geschiedenis. Officiële erkenning in welke vorm dan ook, bleef uit. Daarom hier alsnog een postuum eerbetoon aan de vele Belgische en Nederlandse loodsen, die, nu meer dan 60 jaar geleden, betrokken waren bij de konvooivaart op Antwerpen. ←

Dr. D.D. Roos is gepensioneerd Scheldeloods. Hij promoveerde in 2003 op het admiraalsgeslacht Evertsen. Dit (voor het Marineblad iets ingekorte) artikel is eerder gepubliceerd in het blad Zeeland, tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

Geraadpleegde bronnen en literatuur

- Nationaal Archief (NA), Den Haag
 - Archief Loodswezen, 1940-1945
 - Ministerie van Binnenlandse Zaken, toeg. no. 2.04.67
 - Ministerie van Marine, toeg. no. 2.12.25
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), Den Haag
- Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD), Amsterdam
- Nederlandse instellingen en personen in Londen, Engelandvaarders
- Zeeuws Archief (ZA), Middelburg
 - Archieven van het Rijksloodswezen, 6de district, Monden van de Schelde, (1808) 1835 - 1950 (1966)
- Archief Vereniging Nederlandse Loodsensociëteit (VNLS)
 - Rapport LTZ KMR A.A. Oepkes, operatie Calendar

Dank aan Cor Heijkoop en Jac Baart voor het beschikbaar stellen van archivalia uit hun privé-archief.

Gedrukte bronnen en literatuur

- W.S. Churchill, *The Second World War*, London 1948-1954
- P.M. Crucq, *Codenaam 'Nelly'*, Vlissingen, 2005
- K. Dönitz, *Die U-Bootwaffe*, Berlin, 1942
- R.A. van Es e.a., *Een eeuw loodsen op en om de Schelde*, Vlissingen, 1984
- H.A. Jacobsen, 1939-1945, Darmstadt, 1959
- L. de Jong, *De Duitse Vijfde Colonne in de Tweede Wereldoorlog*, Amsterdam 1970
- M.L. Moulton, *De Slag om Antwerpen en de Schelde 1944-'45*, Baarn, 1979
- Orders and Navigational Information for the West Scheldt, Issued by the Naval Officer in Charge, Antwerp, 1st May 1945
- D.D. Roos, 'Zeeuws territoriaal water en de Wielingenkwesie in historisch perspectief', in: *Zeeuws Tijdschrift. Mededelingen van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen*, 4/1985
- D.D. Roos, 'De concurrentiestijd tussen de Nederlandse en Belgische loodsdiensten op de Westerschelde en haar mondingen, 1839-1939'. In: *Zeeuws Tijdschrift. Mededelingen van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen*, 4/1983
- D.D. Roos, 'A very tricky river', In: *Zeeuws Tijdschrift*, 2003, 2-3.
- D.D. Roos, *De Nederlandse loodsen in de Tweede Wereldoorlog*, Vlissingen, 2007
- J. Rohwer, *Die U-Boot-Erfolge der Achsenmächte 1939-1945*, München, 1968
- P. Scott, *The battle of the narrow seas*, London, 1945
- A.N. de Vos van Steenwijk, *Het marinebeleid in de Tweede Wereldoorlog*, Amsterdam/Dieren, 1986
- W.D. Whitaker, *De strijd om de Schelde*, Baarn 1986

Dries Knoppien

**NIEUWE
RUBRIEK!**

Geboortedatum	: 6 mei 1939 in Sentang (Indonesië)
In dienst	: 1961
Uit dienst, rang	: 1993, Kolonel der mariniers
Laatste functie	: voorzitter KVMO

Plaatsingen:

- Doorn, bij de opleidingen van dienstplichtige mariniers;
- Rotterdam, bij de opleidingen voor de beroepsmariniers en korporaals;
- Curaçao (1969), vlak na de opstand daar, in operationele functies (in deze periode volgde hij gedurende 8 maanden in de VS de Amphibious Warfare Course);
- Doorn, bij de opleiding van de reserve officieren en adelborsten mariniers;
- Den Helder, docent op het KIM;
- Curaçao, adjudant van de gouverneur;
- Rotterdam, hoofd opleidingen en daarna eerste officier;
- Texel, commandant van de Joost Dourleinkazerne;
- Den Haag, voorzitter KVMO.

Waarom destijds naar de marine?

‘Toen ons gezin in 1958 door Soekarno Indonesië moest verlaten, zat ik in de 4e klas van de HBS (B). De schoolovergang in Nederland was best moeilijk en de laatste jaren van deze HBS heb ik “zeer grondig” gedaan. Aangezien ik veel aan sport deed, zowel individueel als in teamverband, trok mij een sportieve carrière met uitdagingen, maar vooral in teamverband erg aan en een toekomst als marinier was een optie. Door mijn grondige schoolopleiding was ik ouder dan mijn jaargenoten maar ik kon gelukkig via een dispensatie toch voor het KIM worden geselecteerd.’

Welke plaatsingen staan u het meeste bij en waarom?

‘Dat zijn er drie. In 1972 werd ik na terugkeer uit Curaçao in Doorn geplaatst als mentor bij de praktische opleiding van de reserve officieren mariniers en de adelborsten mariniers. Een zeer verantwoordelijke functie die veel inzet en tijd heeft gekost. In deze periode kreeg ik er een nevenfunctie bij van opvolgend commandant Bijzondere Bijstand Eenheid die net opgericht werd. Het is duidelijk dat de inzet bij en het oplossen van gijzelingen in die tijd een enorme indruk maakte, niet alleen op mij maar ook op mijn gezin.

Een andere functie die mij goed is bijgebleven is die van adjudant van de Gouverneur op Curaçao, waarbij de toenmalige Gouverneur Leito, mij op zeer bijzondere wijze heeft laten kennis maken met de politiek, niet alleen van de Antillen maar ook van Nederland. Het heeft mijn interesse gebied op dit terrein enorm vergroot. Een zeer leerzame periode, maar soms knap lastig. Helaas heb ik toen van een paar hooggeplaatste collega’s aldaar niet altijd het juiste begrip en inzicht mogen ervaren.

Tenslotte mijn plaatsing bij de KVMO als voorzitter. In het begin keek ik vaak als “een aap in een roestig horloge” maar al snel werd ik door jonge, energieke en bekwame marineofficieren als Van Dam, Marcus en Fritzsche op een fantastische manier gesteund. Veel “meeuwen” [anonieme bronnen, red.] kwamen langs, niet altijd tot vreugde van de defensieleiding. Zeker niet als ik het had over het waterhoofd bij het ministerie van Defensie. Veel marineofficieren heb ik geholpen omdat zij door het systeem dreigden te worden gemangeld. Ik kon die hulp bieden omdat in die tijd, in het bijzonder bij de directie personeel van de marine, officieren zaten die bereid waren de realiteit onder ogen te zien en de managers van hun eigen bedrijf ook dat toe te kennen wat zij verdienden. Het spelen van personele machtsspelletjes met marineofficieren vond en vind ik geen optie. Ik ben in de gelegenheid geweest om in de “keuken” te kijken van de marineleiding en zonder anderen tekort te willen doen heb ik als voorzitter veel steun gehad aan de toenmalige BDZ, Nico Buis. We hadden ieder onze eigen verantwoordelijkheid, maar er was steeds een wil om echt veel voor het loyale marinepersoneel te doen. Hoe moeilijk het soms ook was. Ik zal deze samenwerking nooit vergeten.’

Waar bent het meeste trots op in relatie tot uw marineloopbaan?

‘Dat ik in de gelegenheid ben geweest om, naast mijn operationele functies, veel marineofficieren te kunnen helpen samen met een fantastisch team bij de KVMO. Door mee te draaien in het circuit van de top van Defensie en van de marineleiding is mijn interesse in de politiek gegroeid. Maar ook nu blijf ik met hart en ziel een belangenbehartiger, alleen nu voor veteranen van de gehele

krijgsmacht, jong en oud en van alle oorlogstonelen en vredesmissies, “een emotioneel matras” wat de hele dag in beweging is.’

Wat en waar was uw mooiste moment bij de marine?

‘Het mooiste moment bij de marine was de Koninklijke onderscheiding die ik mocht ontvangen toen ik na 5 jaar voorzitter afscheid nam van de KVMO. Het was niet alleen een waardering voor mij maar ook een waardering voor de besturen die mij in die periode hebben geholpen, in het belang van alle marineofficieren.’

Hoe kijkt u terug op uw loopbaan?

‘Zoals het ongetwijfeld zal zijn bij elke marineofficier was mijn loopbaan gevarieerd, interessant en soms heel spannend. Veel heeft de organisatie mij geleerd, waarvan ik de kennis nog dagelijks in de praktijk breng in de functies die ik nu verricht in de samenleving.’

Wat mist u het meest? En wat helemaal niet?

‘Omdat ik in mijn huidige functies nog steeds in aanraking kom met defensie, de marine en de KVMO, eigenlijk niets.’

Hoe heeft uw gezin uw loopbaan ervaren?

‘Ik heb het geluk gehad dat mijn echtgenote mij altijd heeft gesteund. Ze stond niet achter mij, maar steeds naast mij. Ik realiseer me achteraf dat er gedurende mijn loopbaan tijdens momenten van de gijzelingen, het zijn van adjudant Gouverneur en voorzitter KVMO er ook op haar een grote wissel is getrokken. Zij verdient dan ook meer dan de helft van de mij toegekende Koninklijke onderscheiding.’

Wat zijn uw huidige werkzaamheden?

‘Ik bekleed functies bij verschillende organisaties en instellingen. Dat doe ik allemaal met evenveel plezier. De meeste tijd ben ik kwijt als voorzitter van het Veteranen Platform; 41 veteranen organisaties bestaande uit 140.000 georganiseerde veteranen van alle krijgsmachtdelen, oorlogstonelen en vredesmissies, jong en oud. Het doel is de belangenbehartiging van alle Nederlandse veteranen. Daarnaast wordt mijn tijd opgeslokt door het voorzitterschap van de Bond van Wapenbroeders en als gemeenteraadslid in Leusden.

Ontspanning en afleiding heb ik elke zondag als hockeyscheidsrechter.’

Ervaart u in uw huidige werkomgeving opvallende verschillen met uw marinetijd?

‘Natuurlijk zijn er verschillen, maar ik ben er van overtuigd dat een marineofficier gedurende zijn loopbaan zoveel bestuurlijke ervaringen opdoet dat hij na zijn diensttijd een waardevolle bijdrage kan leveren aan de samenleving die heel anders is dan de marine.’

Stel u was destijds niet aangenomen, wat zou u dan zijn gaan doen?

‘Tijdens mijn HBS-tijd heb ik wel eens gedacht om dominee, dirigent of geschiedenisleraar te worden.’

Heeft u nog een goed advies voor de marineleiding?

‘In de wandelgangen van de burgermaatschappij vertellen “meeuwen” mij dat men vindt dat door de interne samenbundeling van de marine in Den Helder, er een imagooverlies dreigt te ontstaan. Men is overigens nog steeds van mening dat de KM een perfecte professionele organisatie is met een unieke “gereedshipskist”. Uniek omdat er in deze kist fantastisch professioneel gereedschap zit zoals bijv. de onderzeedienst, mijnendienst, helikopters, bovenwatervloot en het korps mariniers. Vanwege allerlei reorganisaties, nieuwe structuren en briljante gedachten is het gereedschap van de marine onzichtbaar grijs aan het worden voor de buitenwereld.

‘Verlies van zichtbaarheid, imago en beeld is in deze tijd van open communicatie bedreigend.’

Verlies van zichtbaarheid, imago en beeld is in relatie tot de samenleving in deze moderne tijd van open communicatie naar mijn mening bedreigend. En dit moet dan ook worden voorkomen. Ik weet dat ik een b.d.-er ben, wat niet staat voor buitengewoon deskundig. In het belang van onze prima KM wil ik dit signaal echter graag doorgeven. Maar ik heb eigenlijk veel meer een advies, ook aan de politiek.

Die legt Defensie met zijn operaties de laatste jaren een hoog ambitie niveau op en daar is niets mis mee. Maar ambities moeten gedekt worden door financiën en daar hoeft ik u weinig positiefs over te melden. Soms lijkt het voor de burger dat er voor deze ambities voldoende financiële middelen beschikbaar zijn, maar dat is valse schijn. Een langsvliegende “meeuw” kon mij vertellen, dat de defensie-portemonnee tegenwoordig gemaakt is van uien-leer. Dit betekent dat als je de portemonnee open doet, je de tranen in de ogen springen en dat is slecht voor de ambitie maar veel erger voor al het professionele defensiepersoneel.’

KVMO Kegelkampioenschap 2008

Zaterdag 10 mei jl. werd in de Marineclub te Den Helder onder auspiciën van de KVMO het jaarlijkse kegelkampioenschap gehouden. Deelnemende verenigingen waren 'Stevig' uit Den Haag, 'De Monniken' uit Den Helder en de organiserende vereniging 'Tiga Teroes' uit het Gooi.

Na een spannende en sportieve strijd, omringd met zoutwater-verhalen, bleken de kegelaars van 'De Monniken' met een gemiddelde van 5.60 de eerste prijs, en dus ook de KVMO wisselbeker te hebben gewonnen. 'Tiga Teroes' werd tweede met 5.17 en 'Stevig' hekkensluiter met 4.88.

Het KVMO kegelkampioenschap werd dit jaar voor de 39ste keer gehouden en werd bijgewoond door de voorzitter van de KVMO, P.J. van Maurik. Hij overhandigde met een passend woord de prijzen. De dag werd afgesloten met een exquis diner in de bovenzaal van de Marineclub.

Volgend jaar wordt op 4 april het 40ste KVMO kegelkampioenschap gehouden. Organisator is dan 'De Monniken'.

Wilt u kennismaken met of lid worden van een van deze kegelclubs? Neemt u dan contact op met

B. van der Sande ('De Monniken')	0223-534536
R. Veenstra ('Stevig')	071-5613625
D. Gelderblom ('Tiga Teroes')	035-6248133

KVMO Maritiem Evenement 2008

Op vrijdag 12 en dinsdag 16 september 2008 vindt weer het jaarlijkse Maritiem Evenement voor postactieve KVMO-leden plaats, dit keer op Texel.

Omdat de KVMO een groot aantal postactieve leden heeft is het niet mogelijk om voor alle PA-leden jaarlijks een dergelijk evenement te organiseren. Ieder jaar is om die reden een regio "aan de beurt". De afgelopen twee jaren vond het evenement in Vlissingen (regio Zuid) en Amsterdam (regio Midden) plaats. In 2008 is deze dag bestemd voor de KVMO-leden uit de afdeling Noord. Gezien het feit dat het aantal inschrijvingen, gezien het middagprogramma, helaas beperkt is tot 100 deelnemers per dag, is er voor gekozen om het evenement op twee dagen te laten plaatsvinden.

De dag zal onder meer bestaan uit een bezoek aan verschillende op het eiland aanwezige musea en in de middag een robbentocht. Meer informatie over deze dag wordt deze maand aan de postactieve leden, die woonachtig zijn in de regio Noord, toegezonden.

Noteert u 12 dan wel 16 september dus alvast in uw agenda!

Nieuwe secretaris KVMO

Op 26 mei 2008 vond de 600ste vergadering van het hoofdbestuur van de KVMO plaats, waarbij onder meer afscheid is genomen van de secretaris LTZA 1 R. Annema. Met ingang van 1 juni 2008 is zijn functie overgenomen door LTZA 2 OC drs. T.R. (Tim) Timmerman.

Rijsttafel oud-officieren

Evenals verleden jaar zal de Rijsttafel Oud Officieren op de 1e woensdag van november plaatsvinden. Als gevolg van de overwegend positieve reacties zal de locatie "De Dukdalf", deel uitmakend van de "Oude Rijkswerf", ook nu weer de plaats van handeling zijn.

Om reden van planning en organisatie is het wenselijk dat u zich tijdig aanmeldt waarna, na registratie, medio augustus 2008 aan u een persoonlijke uitnodiging zal worden toegezonden. In deze uitnodiging is het programma alsmede de financiële bijdrage opgenomen.

Geïnteresseerden kunnen zich vanaf 1 juli 2008 opgeven bij:

Michel van As, tel. 0224- 297404, e-mail matvas@hetnet.nl

Co Dirks, tel. 0223-644345, e-mail jh.dirks@quicknet.nl.

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

A.J. de Klerk, LTZ1 b.d. († 15 april 2008)

H. Jager, LTZVK 2 OC b.d. († 10 juni 2008)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hen veel sterkte toe.

In de rubriek In Memoriam worden de namen en overlijdensdata van leden van de KVMO vermeld, voor zover wij daarvan in kennis zijn gesteld. Daarnaast is het mogelijk om de weduwen/weduwnaars van overleden KVMO-leden te laten vermelden. Ook overleden gezinsleden van nog in leven zijnde KVMO-leden kunnen in deze rubriek vermeld worden.

Regio-activiteiten 2008

Regio Noord

17 sept	KVMO borrel
15 okt	locatie : Marineclub, Den Helder
16 juli	tijd : van 17.00 – 19.00 uur
19 nov	
20 aug	17 september is tevens een regiovergadering
17 dec	
1 juli	PA borrel voor oud-officieren
	locatie : Marineclub, Den Helder
	aanvang: 17.30 uur

Regio Midden

14 okt	Regiovergadering met aansluitend borrel
8 juli	locatie : Coffeecorner van gebouw 35 op de
11 nov	Frederikkazerne te Den Haag
9 sept	tijd : 17.00-19.00 uur
9 dec	

Regio Zuid

28 sept	Zondagse Ontmoetingsborrel
	locatie : de Merelhoeve
	aanvang: 13.00 uur
30 okt	Mosselmaaltijd
	locatie : de Merelhoeve
	aanvang: 18.00 uur
8 dec	Winteractiviteit
	locatie : de Merelhoeve
	aanvang: 20.00 uur

Voor deze activiteiten dient u zich 5 werkdagen van te voren op te geven bij P. v.d. Laan. Tel/fax 0118602677 - e-mail: fzhpvanderla@hetnet.nl

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ere-leden:

Ir. S.J.J. Hoffmann, KTZT b.d.

drs. G. Brand, KTZA b.d.

K.G. Spaans, LTZSD 1 b.d.

A.H.P. Knoppen, KOLMARNS b.d.

L.J.M. Smit, KTZ b.d.

Drs. T.G.D. Steenbeek, KTZA b.d.

Hoofdbestuur:

Voorzitter:

P.J. van Maurik, KLTZ

Vice-voorzitter:

H.J. Bosch, LNTKOLMARNS

Hoofd Sectie Georganiseerd Overleg:

ing. M.E.M. de Natris, LTZ 1

Secretaris:

drs. T.R. Timmerman, LTZA 2 OC

Penningmeester:

H.M.J. van de Burgt, KLTZA

Leden:

Regio Noord

A. van Gils, MAJMARNs

Regio Midden

K.F.J. Henkelman, KLTZ

Regio Zuid

J.T. van Elsen, LTZ 1

Werkgroep Postactieven

P.J.G. van Sprang, KTZA b.d.

Werkgroep KMR's

mr. S. Boeke, LTZA 2 OC b.d. KMR

Werkgroep Jongeren

ir. W.L. van Norden, LTZE 2 OC

Regiobesturen:

Noord:

A. van Gils, MAJMARNs

mw. J.S.I. Bisdonk, LTZE 1

H.T. van Wilgenburg,

LTZVK 2 OC b.d.

mw. A.L.P. Vrijburg, LTZSD1 b.d.

ing. F.J.J. Schoonhoff, LTZE 1

ir. W.L. van Norden, LTZE 2 OC

Midden:

K.F.J. Henkelman, KLTZ

J. de Jonge, KLTZ

T.H. van der Steen, LTZE 1

P.J.G. van Sprang, KTZA b.d.

H. Plug, LTZ 1

B.B.M. Keers, LTZA 2

N. van de Pol, LTZA 2

Zuid:

J.T. van Elsen, LTZ 1

H. Willems, KLTZSD b.d.

P. van der Laan, Maj KL b.d.

mw. A.S.A. de Vries, LTZA 1

Caribisch Gebied:

H.J. Bosch, LNTKOLMARNs

F.J. Jansen, LTZ 1

Adres secretariaat:

Wassenaarseweg 2b

2596 CH Den Haag

T : 070-3839504

F : 070-3835911

E : info@kvmo.nl

W : www.kvmo.nl

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

De deadline voor het aanleveren van bijdragen voor de rubriek KVMO-zaken voor het julinumnummer is 1 juli 2008.

In het jubileumjaar van de KVMO was het hoofdbestuur op 26 mei jl. voor de 600ste keer bijeen. Op de foto v.l.n.r.: LNTKOLMARNIS Dick Bosch (vice-voorzitter), KLTZ Frits Henkelman (vz. Regio Midden), MAJMARNS Aad van Gils (vz. Regio Noord), LTZ1 Hans van Elsen (vz. Regio Zuid) KLTZ b.d. Bert Zwijnenburg (ex-voorzitter Werkgroep Postactieven), KLTZ Peter van Maurik (voorzitter), LTZA 2 OC drs. Tim Timmerman (secretaris), LTZE 2 OC ir. Wilbert van Norden (vz. Werkgroep Jongeren), LTZA 1 René Annema (scheidend secretaris), LTZA 2 OC b.d. mr. Sergei Boeke KMR (vz. Werkgroep KMR's) en KTZA b.d. Peter van Sprang (vz. Werkgroep Postactieven). Op de foto ontbreken LTZ1 ing. Marc de Natris (Hoofd Sectie Georganiseerd Overleg) en KLTZA René van de Burgt (penningmeester).

• **IN DIT NUMMER:**

- Interview met de vrouwen van lichting '83
- Seabase logistics
- Interview met Jeremy Black
- Konvoovaart op Antwerpen '44-'45

• **EN VERDER:**

- Co Colijn: Uitbesteed en afgeserveerd
NIEUWE RUBRIEKEN
- Terug bij de KM : H. Klooster
- Terugblikken met... : D. Knoppen